

Kotitekoiset pommit ja niiden kohdistaminen poliisintoimintaa vastaan vahingoittamistar-koituksessa

Jutta Österman

9/2021

ESIPUHE

Idea ei aina synny heti, mutta halu oppia auttaa idean löytämisessä. Opinnäytetyön aihetta olin pohtinut Poliisiammattikorkeakoulun opiskelun alusta asti, mutta tarttumapintaa siihen, mistä opinnäytteen haluan tehdä, oli vaikea aluksi löytää. Kiinnostavia aihealueita oli paljon ja omalla tavalla tietoa halusi kerätä ennen kuin teki lopullisen valinnan työn aiheesta.

Opinnäytetyöhön valikoitui loppujen lopuksi kyseinen aihepiiri ja ilmiön tutkiminen. Lopulliseen aiheeseen valintaan vaikutti työharjoittelussa saatu koulutus ja työpaikalla käydyt keskustelut. Lisääntynyt kiinnostus ja aiheen ns. uutuus kiehtoi selvittämään lisää tietoa aihepiiristä. Oli tehtävä päätös lähteä työstämään aiheesta opinnäytetyö.

Prosessi opinnäytetyön aikaan saamiseksi lähti käyntiin vuoden 2021 alussa aiheen valikoitumisesta ja kesti syyskuuhun 2021. Itselleni aihepiiri oli ennalta tuntematon ja vaati paljon pohjatyötä, jotta aiheesta päästiin alkuun. Tiedon kertyessä ja kiinnostuksen lisääntyessä oli aihetta rajattava useaan otteeseen. Lopulta kirjallinen työstäminen voitiin aloittaa, kun tietopohjaa aiheesta ja ymmärrystä opinnäytetyöprosessista oli koottu riittävästi.

Opinnäytetyö prosessin aikana oli ylä- ja alamäkiä. Välillä asioiden ymmärtäminen sujui ja opinnäytetyö eteni, mutta toisinaan kirjoittaminen ja tiedonhaku vain takkusivat ja tekeminen jumitti paikallaan. Ylä- ja alamäistä huolimatta opinnäytetyö saatiin valmiiksi ja tuotokseen voidaan olla tyytyväisiä.

Haluan kiittää tämän esipuheen yhteydessä kaikkia niitä henkilöitä, jotka ovat auttaneet ja antaneet oman panoksensa opinnäytetyön toteutukseen. Suuri kiitos opinnäytetyötä varten haastatelluille asiantuntijoille innostuksestanne ja halustanne osallistua toteutukseen. Kiitos myös opinnäytetyön ohjaajalle ja kaikille niille, jotka ovat prosessissa kannustaneet ja oikolukemisessa auttaneet.

TIIVISTELMÄ

Jutta Österman: Kotitekoiset pommit ja niiden kohdistaminen poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jani Niemi

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Uutisoitua seurataa vuonna 2020 nousi esiin tapauksia räjähteisiin liittyen. Osassa epäiltiin räjähteitä kohdistetun viranomaisia tai poliisia vastaan. Uutisoinnissa nousi esille myös kotitekoiset pommit räjähteinä.

Räjähdeet kuuluvat yhtenä osa-alueena poliisin laissa säädettyihin tehtäviin. Tehtäviä varten poliisilla on erikoiskoulutettua henkilöstöä TEPO/CBRNE- tilanteisiin. Ennalta arvaamattomasti räjähteitä voi kuitenkin tulla vastaan, mille tahansa poliisipartiolle.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kotitekoisten pommien yleisyyttä ilmiönä Suomessa ja Pohjoismaissa, sekä kotitekoisten pommien kohdistamisen yleisyyttä poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa. Opinnäytetyössä tarkoituksena on, tavoitteen selvittämisen avulla, luoda kattava yleiskuva aiheeseen liittyen ja mahdollistaa asian tarkastelu uusien tutkimusten valossa myöhemmin. Vastaavanlaista opinnäytettä ei aiheesta ole tehty.

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena opinnäytetyönä ja aihetta avataan opinnäytetyössä kolmen eri aihepiirin avulla. Opinnäytetyön alussa käsitellään ja syvennyttään opinnäytetyön teoreettiseen viitekehukseen käsitteistön, lainsäädännön ja uutisoinnin kautta, jonka jälkeen käsitellään opinnäytetyön tutkimusmenetelmää. Työn lopussa käsitellään tutkimustuloksia ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä, sekä pohditaan opinnäytteen luotettavuutta ja opinnäytteen tekijän itsereflektiota.

Opinnäytetyöhön teoriasisältöä hankittiin kirjallisten lähteiden lisäksi haastattelemalla aihepiirin tuntevia asiantuntijoita. Opinnäytetyöhön haastattelut suoritettiin kolmen aihepiirin substanssiosaamisen omaavan asiantuntijan kanssa, jotka työskentelevät Keskusrikospoliisissa ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella.

Tutkimuksen tuloksena saatiin aiheesta luotua tutkimuksen tavoitteen saavuttanut opinnäytetyö. Opinnäytetyössä saatiin selvitettyä tavoitteeksi asetettu ilmiön tila ja luotua kattava aiheesta tietoa kokoava yleisen tason kuva.

Sivumäärä: 36

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Syyskuu 2021

Avainsanat: Poliisi, Pommit, Räjähdyksineet, Räjähdeet, Työturvallisuus

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	3
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	3
3.1 Keskeiset käsitteet	4
3.1.1 Räjähde ja räjähdys	4
3.1.2 Pommi	4
3.1.3 Kotitekoisen pommi	4
3.2 Poliisin tehtävä	5
3.3 Räjähdeitä käsittelevä lainsäädäntö Suomessa	5
3.3.1 Yleisvaaralliset rikokset	6
3.3.2 Räjähderikos ja varomaton käsittely	7
3.4 Euroopan Unionin vaikutus kotitekoisten pommien lähtöaineiden sääntöselvityyn	8
3.5 Uutisointi kotitekoisista pommeista	10
3.5.1 Suomi	10
3.5.2 Pohjoismaat	11
4 TEORIAA TUTKIMUSMENETELMISTÄ	12
4.1 Tutkimusmenetelmien vertailu	12
4.2 Laadullisen tutkimuksen tiedonkeruu menetelmät	13
4.3 Kerätyn aineiston käsittely kvalitatiivisessa tutkimuksessa	14
5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI	14
5.1 Tutkimus ja tiedonkeruumenetelmä	14
5.2 Teemahaastattelu tiedonkeruumenetelmänä	15
5.3 Haastatteluprosessi	16
5.3.1 Haastatteluihin valmistautuminen	16
5.3.2 Haastatteluiden litterointi	17
5.3.3 Analysointi	18
6 TULOKSET	18
6.1 Kotitekoiset pommit Suomessa	18
6.1.1 Yleinen ilmenevyys Suomessa	19

6.1.2 Kotitekoiset pommit Suomessa – Tulevaisuuden näkymä	19
6.1.3 Yleisyyteen vaikuttavia tekijöitä	20
6.2 Kotitekoiset pommit - Pohjoismaiden tilanne	21
6.2.1 Kotitekoisten pommien rakentaminen yleisesti ilmiönä Pohjoismaissa.....	21
6.2.2 Ilmiön kehittyminen ja siirtyminen Pohjoismaissa.....	22
6.3 Kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa	23
6.3.1 Yleisyys ja ilmenevyys	23
6.3.2 Tulevaisuuden näkymä.....	24
6.3.3 Yleisyyteen vaikuttavia tekijöitä	25
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	25
8 POHDINTA.....	27
8.1 Opinnäytetyön tavoitteiden, tarkoituksen mukaisuuden ja prosessin kokonaisarviointi	27
8.2 Jatkotoimenpiteet – jatkotutkimukset ja ideat uusiin tutkimuksiin.....	28
8.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	29
8.4 Tutkimustyön reflektointi tutkijan oppimiseen	30
LÄHTEET	32
LIITTEET: Teemahaastattelurunko	35

1 JOHDANTO

Suomalainen yhteiskunta muuttuu jatkuvasti. Tämä yhteiskunnan muutos muuttaa myös Suomen turvallisuus ympäristöä ja poliisin toimintaympäristöä. Toimintaympäristöön vaikuttavat niin positiiviset kuin negatiiviset ilmiöt, jotka syntyvät yhteiskunnan muutoksen, kehittymisen sekä kansainvälistymisen seurauksena. (Karnaranta 2019, 9, 11.) Tarkastelemalla ilmiöitä ja niiden yleisyyttä, voidaan saada tietoa niiden nykytilasta ja muutoksista sekä siitä mikä niihin mahdollisesti vaikuttaa.

Toimintaympäristössä poliisiin kohdistetaan myös toisinaan väkivaltaa. Väkivallan kohdistaminen poliisia kohtaan on kasvanut tällä vuosituhanella kaksin kertaiseksi. Muualla Euroopassa on myös yleistyneet ennalta suunnitellut hyökkäykset turvallisuusviranomaisia vastaan. (Karnaranta 2019, 11.)

Vuoden 2020 uutisoinnissa huomiota kiinnittivät uutiset, joissa räjähteiden epäiltiin olevan asetettu viranomaisten vahingoittamiseksi. Uutisointia tarkemmin tarkastellessa löytyi paljon tietoa kotitekoisten pommien rakentamisesta, mutta tarkempia tilastointeja tai aiheesta kertovaa tutkimusta ei suomen kielellä löytynyt.

Uutisointi herätti kysymyksiä: Ovatko kotitekoiset räjähteet yleisiä Suomessa? Kohdistetaanko niitä myös poliisia vastaan? Uutisoitujen tapausten perusteella, niitä voidaan kuitenkin nähdä olevan, mutta tarkempaa tarkastelua aiheesta olisi mahdollista suorittaa. Nämä pohdinnat muodostivat tämän opinnäytetyön aiheen: ”Kotitekoiset pommit ja niiden kohdistaminen poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa.”

Opinnäytetyöhön tavoitteeksi asetettiin kotitekoisten pommien yleisyyden selvittäminen ilmiönä Suomessa ja Pohjoismaissa. Koska kotitekoiset räjähteet kuuluvat myös osaksi poliisin toimintaympäristöä ja tehtävä kenttää, näin tarpeelliseksi ottaa tavoitteeksi selvittää myös kotitekoisten pommien kohdistamisen yleisyyttä poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa.

Aikaisempia aihealuetta käsitteleviä opinnäytteitä on tehty, mutta täysin aiheeseen liittyviä tutkimuksia ei kuitenkaan ole. Aikaisemmin tehdyt opinnäytetyöt samaan aihealueeseen liittyen käsittelevät muun muassa terrorismia, CBRNE- aihepiiriä ja TEPO- kouluttamattoman poliisin ensipartion toimintaa. Suoraan kotitekoisia pommeja käsittelevää opinnäytetyötä ei ole tehty, eikä muita tutkimuksia löytynyt kyseisestä aiheesta suomen kielellä. Tämän opinnäytetyön aihetta voidaan näin ollen pitää uutena.

Aiheen ollessa tuore ja uusi, halutaan tutkimuksessa tarkastelulla tuoda tietoa esille yleisellä tasolla. Aiheen tarkasteleminen yleisellä tasolla kokoaa tietoa aihepiiristä, josta tutkimustieto on vielä

vähäistä. Yleisen tiedon selvittäminen ja kokoaminen opinnäytteeseen mahdollistaa myös jatkotutkimuksien ja tiettyyn aihepiiriin kohdentuvien tutkimusten suorittamisen myöhemmässä vaiheessa.

Opinnäytetyötä varten hyödynsin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, lainsäädäntöä ja uutisointia teoreettisen viitekehyksen luomisen aineistona. Kirjallisuutta aiheesta löytyi suomen ja englannin kielellä. Tämän lisäksi kirjallisina lähteinä hyödynnettiin lainsäädäntöä ja uutisointia. Uutisoinnista osa oli myös ruotsiksi ja englanniksi kirjoitettua.

Haastattelin tämän lisäksi aineiston keräämiseksi poliisiorganisaatiossa työskenteleviä substanssiasiantuntijoita aiheesta ajankohtaisemman ja ilmiöstä laajemman kuvan selvittämiseksi. Haastatellut substanssiasiantuntijat ovat työskentelevät Keskusrikospoliisissa ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella. Kaikki haastatellut substanssiasiantuntijat tuntevat opinnäytetyön aiheeseen liittyvän kentän, jonka vuoksi heiltä pystyttiin saamaan laajasti tietoa opinnäytetyön aiheeseen liittyen.

Haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi ei heidän nimiänsä tai virkanimikettä tulla opinnäytteessä kertomaan. Myöskään tunnistettavuuden vuoksi tuloksissa lausuttavia suoria lainauksia ei yhdistetä lausujan työpaikkaan. Asiantuntijoista puhutaan työssä ainoastaan haastateltavina, substanssiasiantuntijoina tai asiantuntijoina.

Opinnäytetyön alussa esittelen tarkemmin opinnäytetyön aihetta ja kerron mihin tutkimuskysymykseen opinnäytetyössä pyrin saamaan vastauksen. Teoreettisessa viitekehyksessä avaan lyhyesti opinnäytetyön käsitteistöä ja lainsäädäntöä kotitekoisiin pommien hallussapitoon ja rangaistavuuteen liittyen, sekä lyhyesti Euroopan Unionin tasolla tehtyjä toimia kotitekoisten pommien valmistamisen estämiseksi. Teoreettisen viitekehyksen lopussa tuon esille myös lähivuosina julkaistua ajankohtaista aiheeseen liittyvää uutisointia niin Suomesta kuin Pohjoismaista. Teoreettisen viitekehyksen jälkeen avaan opinnäytetyön tutkimusmenetelmää ja -prosessia.

Opinnäytetyön tutkimuksen kirjallisista lähteistä luodun teoreettisen viitekehyksen lisäksi, hankittiin aineistoa toteuttamalla teemahaastattelu. Haastattelut toteutettiin valmiin teemahaastattelurungon perusteella. Haastattelurungossa selvitettäviä kolme teema-aluetta olivat: kotitekoisten pommien ilmenevyys Suomessa, Suomen tilanne kotitekoisten pommien ilmenevyudessa verrattuna muihin Pohjoismaihin ja kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa Suomessa. Teemahaastatteluilla kerätystä aineistosta saatuja analysoitua tietoa tuon esille tuloksien ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä yhteydessä opinnäytetyön loppupuolella.

Opinnäytetyön lopussa tuon esille arvion opinnäytetyön onnistumisesta. Arvioin lopussa tavoitteiden täytymistä ja tutkimuksen luotettavuutta, sekä esitän ideoita jatkotutkimukseen ja uusiin opinnäytetöihin aiheesta.

2 AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön aiheena on kotitekoiset pommit ilmiönä Suomessa ja Pohjoismaissa, sekä kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa. Opinnäytetyön aihe kuuluu laajempaan kokonaisuuteen rikosilmiön ja toimintaympäristön tarkasteluun, sekä osittain myös poliisin kenttätoimintaan ja työturvallisuuteen. Työturvallisuus aspekti ilmenee opinnäytetyössä yleisellä tasolla ja pohdittaessa ilmiössä tapahtuvien muutosten vaikutusta.

Opinnäytetyössä haetaan vastausta neljään eri tutkimuskysymykseen:

1. Mikä on Suomen tilanne kotitekoisten pommien ilmenevyydessä yleisellä tasolla?
2. Lisääntyvätkö kotitekoiset pommit Suomessa tulevaisuudessa?
3. Millainen on tilanne Pohjoismaissa kotitekoisten pommien suhteen?
4. Voidaanko kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa nähdä lisääntyvän tulevaisuudessa?

Saamalla kysymyksiin vastaus pystytään luomaan kattava kuva tutkittavasta ilmiöstä kokonaisvaltaisesti. Tiedon kokoaminen yhteen eri lähteistä edistää tiedonsaantia asiasta ja luo kuvaa ajankohtaisen ilmiön tämänhetkisestä tilanteesta. Tutkimuskysymyksiin vastaamalla tuodaan esille aspektia ilmiön vaikutuksesta tulevaisuudesta ja mahdollisesta kehityksestä ajan myötä. Vastaukset tutkimuskysymyksiin tuottavat tietoa yleisellä tasolla selvitettävän ilmiön tilasta.

Aihetta opinnäytteessä rajataan laajuuden säilyttämiseksi kohtuullisena. Aiheesta rajataan pois TEPO/CBRNE-aihepiiri ja terroristinen näkökulma. Toisessa teemassa rajataan käsittely Pohjoismaihin, jotta aihe pystytään pitämään laajuudeltaan kohtuullisena. Kolmannessa teemassa käsittely rajataan koskemaan kotitekoisten pommien kohdistamista poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa. Poliisin taktisten toimintamallien käsittely rajataan pois opinnäytetyöstä aiheen julkisena säilyttämiseksi.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tietoperustana opinnäytetyössä toimii aiheeseen liittyvä kirjallisuus, Suomen lainsäädäntö, Euroopan Unionin tasolla tehdyt päätökset sekä uutisointi kotitekoisiin pommeihin liittyen. Luvun alussa avataan aiheeseen liittyviä keskeisiä käsitteitä, josta edetään lainsäädännön kansalliseen ja kansainvälisen tason käsittelyyn. Suomen lainsäädännöstä esille tuodaan poliisin tehtävä Suomessa, jonka jälkeen keskitytään käsittelemään rikoslain rangaistus säännöksiä kotitekoisten pommien rakentamisesta ja hallussapidosta. Euroopan unionin tasolla tarkastelussa keskitytään vuonna 2019 Euroopan neuvoston hyväksymään esitykseen päivittää sääntöjä liittyen kotitekoisten pommien

lähdeaineina käytettyjen kemikaalien saatavuuteen. Pääluvun lopussa tuodaan esille aiheeseen liittyvää uutisointia kotitekoisiin pommeihin liittyen Suomessa ja Pohjoismaissa.

3.1 Keskeiset käsitteet

Tässä aluvussa esitetään opinnäytetyöhön liittyvät keskeiset käsitteet. Keskeiset käsitteet auttavat lukijaa ymmärtämään tutkittavaa aihetta. Opinnäytetyössä keskeiset käsitteet liittyvät eri tavoin räjähteisiin.

3.1.1 Räjähde ja räjähdys

James. T. Thurman määrittelee räjähteeksi kemiallisen yhdisteen tai sekoituksen, jonka tarkoitus on käyttäytyä räjähtävästi. Räjähde reagoivat kemiallisesti tuottaen lämpöä, valoa ja kaasua. Räjähde ovat nestemäisiä tai kiinteitä muodoltaan. Räjähde kemiallinen reaktion, eli räjähtäminen, voidaan aiheuttaa mekaanisin keinoin, lämmön avulla tai iskulla. Ne voidaan jakaa kahteen eri tyyppiin: "low explosives" ja "high explosives." Ensimmäinen "low explosives" eli palavat räjähteet ovat kaupalliseen tarkoitukseen käytettäviä. Toinen tyyppi "high explosive", eli ensisijaisesti murskaamiseen tarkoitettuja räjähteitä, ovat esimerkiksi louhintaa tai sotilaskäyttöön tarkoitettuja räjähteitä. (Thurman 2017, 3–4.)

Räjähdys on hyvin nopeaa palamista, joka synnyttää räjähdystä kuvaavan äänen paineaallon edessä yli äänen nopeuden. Räjähdystapahtumassa palamisessa vapautuu kaasuja, jotka lämmön vaikutuksesta laajenevat. Nopeasti laajenevat kaasut ja lämpö muuttuu energiaksi eli mekaaniseksi työksi. (Rinne 1995, 280.)

3.1.2 Pommi

Pommilla tarkoitetaan äkillisesti räjähtävää esinettä, joka on räjähdelaatuksella varustettu. Räjähdys-, palo- tai säteilyvaikutuksen takia pommilla voidaan aiheuttaa ihmiselle tai omaisuudelle vahinkoa. Pommiin voidaan verrata myös räjähteitä, laitteita tai aineita, joista voi olla yleistä vaaraa. Aine voi olla vaarallinen tässä tapauksessa esimerkiksi syövyttävyytensä takia. (HE 94/1993,129.)

3.1.3 Kotitekoisen pommi

Michael D. Lyman määrittelee pommiksi usein kotitaloudesta löytyvistä esineistä rakennetun räjähteen, joka saattaa näyttää ihan miltä vain, sekä se voidaan asentaa tai toimittaa eri tavoin. Lyman nostaa esimerkkinä esille putkipommin, joka rakennustavasta riippuen, voi toimia kuten käsikranaatti. (Lyman 2011, 519.) Lymanin esittämä määritelmä käsittelee pommia pitkälti kotitekoisena.

Kotitekoisten pommien ominaisuutena voidaan pitää sen rakentamista erilaisista kotitaloudessa käytetyistä tavaroista yhdistettynä räjähdepanokseen.

Englanninkielisessä kirjallisuudessa puhuttaessa kotitekoisista pommeista saatetaan käyttää termejä HME eli ”homemade explosive” tai vaihtoehtoisesti puhua improvisoiduista räjähteistä eli ”improvised explosives”. James. T. Thurman määrittelee kotitekoiset pommit (HME) kaupallisesti saatavilla olevista raaka-aineista tehdyksi yhdistelmäksi, josta saatu muodostettu räjähtävää ainetta. HME voi myös olla yhdistelmä sotilas ja/tai kaupallisia räjähteitä määränä tai hivenmääränä, josta syntyy ei standardoitu räjähdde yhdistelmä. (Thurman 2017, 510.)

Kotitekoisiin pommeihin saattaa liittyä myös ”improvised explosive device (IED)” eli vapaasti suomenmennettuna improvisoitu räjähdde laite. IED voidaan määritellä olevan improvisoitu räjähdde, jossa on yhdistelmä esineitä tai komponentteja, joita ei ole suunniteltu tai tuotettu käytettäväksi liitettäväksi yhteen. Liitettäessä nämä komponentit yhteen, ne kuitenkin muodostavat mekanismin, jolla on kyky räjähtää. (Thurman 2017, 510.)

3.2 Poliisin tehtävä

Räjähdysaineita tai -tarvikkeita voi tulla kentällä toimivan poliisin kohdalle minkä tahansa yhteydessä. Suurin osa poliisin tehtävistä, joihin liittyy räjähdystarvikkeita ovat tavanomaista poliisitoimintaa esimerkiksi varkauksia, löytötavaraa tai luvatonta hallussapitoa. Näin ollen räjähdysaineet tai räjähdystarvikkeet saattavat liittyä kaikkiin poliisin tehtäviin. (Rinne 1995, 275.)

Yleisesti poliisin tehtävät on määritelty poliisilain (PoL, 872/2011) 1 luvun 1 §:ssä. Poliisin tehtäväksi on säädetty poliisilaissa mm. yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen (PoL 1:1.1). Tahallisesti tai huolimattomuudella väärin käsiteltyinä ovat räjähteet myös yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle vaaraa aiheuttavia. Poliisin tehtäväksi on säädetty myös rikosten ennalta estäminen ja rikosten selvittäminen (PoL 1:1.1) tämä pätee myös, jos rikollisen teon osana ovat räjähteet.

3.3 Räjähteitä käsittelevä lainsäädäntö Suomessa

Minkälainen on Suomen räjähteitä koskeva kriminalisointi? Miten rikoslaissa on säädetty räjähteiden hallussa pidosta ja räjäyttämisestä? Tässä luvussa käsitellään relevantteja Suomen rikoslain (RL 39/1889) säädöksiä räjähteisiin liittyen. Rikoslainsäädännön selventäminen auttaa lukijaa ymmärtämään kotitekoisten pommien rakentamisen ja hallussapidon kriminalisoinnin.

Rikoslakiin (39/1889) sisältyy räjähteiden käyttöön, hallussapitoon ja käsittelyyn liittyviä kriminalisointeja. Keskeisempiä tämän opinnäytetyön kannalta ovat räjähteisiin liittyvistä rangaistavaksi säädettyistä rikoksista räjähdderikos ja varomaton käsittely, sekä rikoslain (39/1889) 34 luvun

säännökset yleisvaarallisista rikoksista. Opinnäytetyön aiheen käsitellessä kotitekoisia pommeja, avataan seuraavissa kappaleissa rikoslain (39/1889) pykälää aiheen näkökulmasta tarkastellen. Suomen lainsäädännössä räjähteisiin liittyvää lainsäädäntöä käsitellään myös muun muassa laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005) ja laissa räjähteiden vaatimusten mukaisuudesta (1140/2016).

3.3.1 Yleisvaaralliset rikokset

Yleisvaarallisista rikoksista säädetään rikoslain (39/1889) 34 luvussa. Luvun 34 pykälistä räjähteisiin liittyvää kriminalisointia käsittelevät 1§, 3§ ja 7§–9§, joista 3§ ja 8§ käsittelevät törkeää teko-
muotoa.

Luvun ensimmäisessä pykälässä säädetään tuhotyöstä:

”Joka -- räjäyttää jotakin -- siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa taikka, että siitä on yleistä erittäin huomattavan taloudellisen vahingon vaaraa, on tuomittava tuhotyöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.” (RL 1:1.1.)

Lain esitöiden mukaan tuhotyö on perusrikos, rikoslain (39/1889) 34 luvussa säädetävistä rikoksista, ja luonteeltaan vaarantamisrikos, joka vaatii tekijältä tahallisuutta. Tuhotyö vaatii myös yleisen vaaran tuottamisen syntymisen eli aiheuttaa ihmisille yleistä hengen tai terveyden vaaraa tai erittäin huomattavan taloudellisen vahingon vaaran. Törkeämuotoisena tästä voidaan rangaista, mikäli teolla aiheutetaan vakavaa vaaraa eli teko kohdistuu esim. suurta ihmisjoukkoa kohtaan aiheuttaen näin vakavaa hengen ja terveyden vaaraa. Rikoslain (39/1889) 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten säännöksen voivat tulla kyseeseen yhdessä tuhotyönsäännöksen kanssa. (HE 94/1993, 117–118.)

Rikoslain (39/1889) 34 luvun 7§:n 1–2 momenteissa säädetään yleisvaaran tuottamuksesta seuraavaa:

”Joka tahallaan tai huolimattomuudesta tekee 1, 2 tai 4 §:ssä mainitun teon, on tuomittava, jos asianomaisessa säännöksessä tarkoitettu vaara johtuu tekijän huolimattomuudesta, yleisvaaran tuottamuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yleisvaaran tuottamuksesta tuomitaan myös se, joka huolimattomuudesta tekee 6 §:ssä tarkoitettun teon.” (RL 34:7.1–2.)

Yleisvaaran tuottamus on rangaistavaa, mikäli vaara aiheutetaan huolimattomuudella tai varomattomuudella. Pykälän kolmanteen momenttiin liittyy mahdollisuus välttää ensimmäisessä momentissa säädetty rangaistus oman toiminnan perusteella eli poistamaan vaaraa omalla toiminnallaan ennen välitöntä vahinkoa. Törkeä tekemuoto vaatii vakavaa hengen tai terveyden vaaraa suurelle ihmis- määrälle sekä lisäksi vahingon konkreettisuuden ja -todennäköisyyden tulee olla oleellista. (HE 94/1993, 127–128.)

Rikoslain 34 (39/1889) luvun 9 §:n 1 mom. säädetään yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta seuraavaa:

”Joka tehdäkseen 1–5 §:ssä tarkoitetun rikoksen pitää hallussaan pommia, muuta räjähdettä taikka vaarallista laitetta tai ainetta, on tuomittava yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.” (RL 34:9.1.)

Yleisvaarallisen rikoksen valmistelu tunnusmerkistön toteutumisen edellytys on tahallisuuden lisäksi selvä aikomus tehdä pykälässä mainittu rikos. Esimerkiksi pommin hallussa pitäminen riittäisi ulko- naisesti täyttämään valmistelun. Pommin jo paikalleen asettaminen aiottuun paikkaan taas täyttäisi jo jonkin pykälässä säädettyistä muista rikoksista. (HE 94/1993, 128–129.)

3.3.2 Räjähderikos ja varomaton käsittely

Rikoslain (39/1889) 44 luku käsittelee terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia. Räjähderi- kosta käsitellään rikoslain (39/1889) 44 luvun 11 §:ssä ja varomatonta käsittely 12 §:ssä.

Räjähderikokseen syyllistyy se, joka:

”Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain taikka sen nojalla annetun säännöksen, kiellon tai määräyksen vastai- sestä taikka ilman mainitussa laissa edellytettyä lupaa tai ilmoitusta taikka lupaa tai ilmoitusta koske- vassa päätöksessä asetettujen ehtojen, rajoitusten tai kieltojen vastaisesti -- valmistaa, tuo maahan, käyttää, siirtää, saattaa markkinoille, luovuttaa, pitää hallussaan, varastoi, säilyttää tai hävittää rä- jähdettä --. (RL 44:11.1.)

Rikoslain (39/1889) 44 luvun 11 § 2 momentin räjähderikoksesta voidaan kuitenkin myös tuomita:

se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta -- räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta anne- tun lain (1140/2016) tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti tuo maahan, saattaa markki- noille tai muutoin luovuttaa räjähteitä tai -- pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta

annetun lain (180/2015) tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti tuo maahan, saattaa markkinoille tai muutoin luovuttaa pyroteknisiä tuotteita-- siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai siitä on vaaraa toisen omaisuudelle.” (RL 44:11.2.)

Varomattomaan käsittelyyn syyllistyy se:

”Joka tahallaan tai huolimattomuudesta lain tai lain nojalla annetun säännöksen vastaisesti taikka muuten varomattomalla tavalla käyttää, käsittelee tai säilyttää -- ampuma-asetta, tulta tai räjähdettä -- siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka että siitä on vaaraa toisen omaisuudelle--.” (RL 44:12.)

Eroina pykälien välillä on tekotapojen määrä ja tahallisuuden vertailu. Räjähderikos pitää sisällään laajemman joukon tekotapoja. Räjähderikos keskittyy räjähteisiin ja vaarallisiin kemikaaleihin, kun taas varomattoman käsittely sisältää näistä vain räjähteiden käsittelyn ja säilyttämisen. Tahallisuutta vertailtaessa pykälien välillä, räjähderikoksen täyttymiseen vaaditaan vähintään törkeää huolimattomuutta, kun taas varomattomaan käsittelyyn riittää perusmuotoinen huolimattomuus. (HE 17/2001, 53–56.)

Lain esitöiden HE (17/2001) mukaan varomaton käsittely on toissijainen, joten räjähdysrikos tulisi säädettäväksi ensisijaisesti käsiteltäessä räjähdysainetta varomattomasti. Teon ollessa perusmuotoisesta huolimattomuudesta johtuvaa voitaisiin soveltaa varomattoman käsittelyn pykälää (HE 17/2001, 53–56).

3.4 Euroopan Unionin vaikutus kotitekoisten pommien lähtöaineiden säännöstelyyn

Euroopan Unionin tasolla on säädetty myös jäsenmaita velvoittavia asetuksia liittyen räjähteiden lähtöaineisiin. Vuonna 2019 Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyi uuden jäsenmaita velvoittavan asetuksen (EU) 2019/1148 räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä. Samalla hyväksyttiin asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttaminen ja aikaisemman asetuksen (EU) N:o 98/2013 kumoamisesta. (HE 235/2020, 2–3.) Tämä Euroopan parlamentin ja neuvoston hyväksymä sääntöjen päivitys on saanut alkunsa EU:ssa tapahtuneiden terrori-iskujen myötä (Euroopan parlamentti 2019). Asetuksesta puhutaan nimellä ”lähtöaineasetus”.

Uusi Euroopan parlamentin ja neuvoston hyväksymä asetus säätelee räjähteiden lähtöaineiden yleisen saatavuuden tiukemmasta valvonnasta. Aiemmassa asetuksessa (EU) N:o 98/2013 säädettiin räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä. (HE 235/2020, 2, 4). Asetuksen tarkoituksena oli estää räjähteiden laiton valmistaminen. Aiempi asetus todettiin kuitenkin riittämättömäksi rajoitusten ja valvontatoimien kohdalla koskien kotitekoisten räjähteiden valmistamista.

Vuoden 2013 asetuksessa asetetut velvoitteet nähtiin myös epäselvinä. (Eurooppa-neuvosto 2019.) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EU) 2019/1148 todetaan muun muassa seuraavasti:

”Omatekoisten räjähteiden aiheuttama uhka on pysynyt korkealla tasolla ja on jatkuvassa muutoksessa.”

”Järjestelmää räjähteiden laittoman valmistuksen estämiseksi olisi näin ollen edelleen tiukennettava ja yhdenmukaistettava ottaen huomioon terrorismin ja muun vakavan rikollisen toiminnan aiheuttaman muuttuvan uhan yleiselle turvallisuudelle.” (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EU) 2019/1148.)

Uudessa asetuksessa (EU) 2019/1148, joka hyväksyttiin 20.6.2019, rajoitetaan yleistä mahdollisuutta hankkia räjähteiden lähtöaineita ja varmistetaan asianmukaisesta epäilyttävistä liiketoiminnasta ilmoittamisesta koko toimitusketjussa. Uudessa asetuksessa oli tarkoitus puuttua aikeisemmän asetuksen puutteisiin ja tarkoitus parantaa yleisen turvallisuuden tasoa. Tähän kuului myös jäsenmaiden järjestelmien yhdenmukaistaminen räjähteiden laittomaan valmistuksen estämiseksi. (HE 235/2020, 4–6; Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 27/2020, 2–4.) Asetus asettaa myös velvoitteita talouden toimijoille, jotka valmistavat ja myyvät räjähteiden lähtöaineita, sekä kansallisille tarkastusviranomaisille (HE 235/2020, 6, 12).

Rajoitetut aineet ovat tietyn pitoisuuden ylittävät aineet, joita ei saa asettaa yleisön saataville ja joita yleisön edustajat eivät saa tuoda, hallussa pitää tai käyttää. Säännellyistä aineista talouden toimijoiden ja verkossa toimivien markkinapaikkojen olisi ilmoitettava, mikäli niihin liittyy epäilyttävää liiketoimintaa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1148 näkyy Suomen lainsäädännössä uutena lakina räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä (73/2021). Helmikuun alusta vuonna 2021 voimaan astunut laki kumosi aiemmin vuonna 2013 asetuksen pohjalta säädetyt kansallisen lain. (Valtionneuvosto 2021.) Edellisessä kappaleessa käyty EU:n lähtöaineasetuksessa tarkennetut säädökset on sisällytetty Suomen lainsäädäntöön, ja ne ovat yhtäläiset muiden Euroopan Unionin jäsenmaiden kanssa. Euroopan Unionin lähtöaineasetuksesta ja Suomessa lainsäädäntöön säädetyt kuluttajille myytävät rajatut lähtöaineet ovat määritetty poliisin valvonnan alaisiksi ja niiden saaminen edellyttää lupa-anomusta Poliisihallitukselta (Poliisi, luettu 01.09.2021).

3.5 Uutisointi kotitekoisista pommeista

Tässä alaluvussa käsitellään uutisointia Suomen ja Pohjoismaiden tasolla eri hakusanoilla haetuna kotitekoisiin pommeihin liittyen. Ensimmäisen alaotsikon yhteydessä käydään läpi Suomen uutisointia ja seuraavassa Pohjoismaiden.

Opinnäytetyötä varten tarkasteltiin ja seurattiin uutisointia jo ennen opinnäytteen aloittamista. Verkossa olevaa uutisointia tarkasteltaessa ja seurattaessa on löydettävissä uutisointia kotitekoisiin pommeihin liittyen hakusanoilla: ”kotitekoinen pommi”, ”pommi” ja ”räjähde”. Uutisointia tarkasteltiin jo ennen opinnäytetyöprosessin alkua vuonna 2020. Sieltä voidaan nostaa kaksi tapausta, kotitekoisiin pommeihin liittyen. Näitä tapauksia ja muuta uutisointia avataan seuraavan alaotsikon yhteydessä tarkemmin.

Etsittäessä tietoa muista Pohjoismaista suurin osa esiin nousevista uutisista käsittelee Ruotsin räjähdetilannetta. Etsittäessä verkosta löytyviä uutisia muun muassa hakusanoilla: ”home made explosives Scandinavia” tai ”explosives AND Scandinavia” esille nousee uutisointia Ruotsin tilanteesta vuodesta 2019 vuoteen 2021. Viimeisessä tämän alaluvun otsikossa tuodaan tarkemmin esille syitä tähän hakutulokseen sekä muista Pohjoismaista kertovaa uutisointia opinnäytetyön aiheeseen liittyen.

3.5.1 Suomi

Suomenkielistä uutisointia tarkasteltaessa löytyy uutisointia kotitekoisiin pommeihin sekä räjähteisiin liittyen. Tarkasteltaessa kotitekoisista pommeista uutisointia verkosta hakusanoilla: ”kotitekoinen pommi”, ”pommi” ja ”räjähde”, lähivuosien uutisoinnista nousee esille kotitekoisista pommeista ja niiden räjäyttämistä lähinnä nuorten toimesta sekä poliisin kommentteja tähän toimintaan liittyen.

Ennen opinnäytetyöprosessin alkamista Suomessa vuonna 2020 oli useampia muita uutisoituja tapauksia kotitekoisiin pommeihin sekä räjähteisiin liittyen. Opinnäytetyön aiheeseen liittyen huomiota kiinnittävät uutisoidut tapaukset Espoossa ja Nurmijärvellä. Seuraavissa alaluvuissa esitellään tapaukset uutisoinnin perusteella.

Espoon Mäkkylässä sijaitsevassa kerrostalossa räjähti maanantaina 25.2.2020 poliisin tarkastustehtävällä (Hanhinen & Haukka 2020). Poliisipartion mennessä tehtävälle kerrostaloon tarkastamaan asuntoa ennen kello yhdeksää illalla, läheisen hätäkeskukseen tekemän ilmoituksen perusteella, asunnon tarkastustilanteessa räjähti. Räjähdyksessä sattui poliisin raottaessa ovea huoltomiehen avaimilla sisälle mentäessä. Tapauksessa loukkaantuivat kaksi poliisimiestä ja kuulovaurioita saivat sekä poliisit, että rappukäytävässä ollut huoltomies. Myöhemmin esitutkinnan valmistuttua

selvisi, että itsetuhoinen mies oli asettanut ilotulitteista rakentamansa kotitekoisen pommin vahingoittamistarkoituksessa oveen. Poliisin teknisessä tutkinnassa selvisi räjähdysaineen olevan peräisin ilotulitusraketeista. Motiivia teolle ei kuitenkaan esitutkinnassa löydetty. (Espoon Mäkkylän räjähdysten esitutkinta valmistui: kun poliisi raotti asunnon ovea, ilotulitteista rakennettu pommi laukesi. Yle Uutiset 1.8.2020.)

Nurmijärvellä tapahtumassa poliisi epäilee 23-vuotiaan miehen asettaneen pommin Nurmijärven poliisiasemalla poliisiauton viereen. Poliisi havaitsi räjähteen maanantaina 30.11.2020. Keskusrikospoliisin suorittamassa esitutkinnassa on selvinnyt epäillyn halu vahingoittaa poliiseja ja, että pommi on selkeästi kohdistettu poliiseihin. (Kirsi 2021.) Miestä syytettiin kahdesta poliisin murhan yrityksestä huhtikuussa 2021 julki tulleiden syytteiden perusteella mutta asian käsittely on yhä kesken. Asiassa toimiva syyttäjä on kommentoinut räjähteen olleen toimintakykyinen. Mies on myöntänyt rakentaneen ja vieneen räjähteen poliisiauton viereen, mutta kiistänyt tarkoituksen poliisien tai muiden henkilöiden vahingoittamiseen. (Mies vei pommin poliisiauton viereen Nurmijärvellä – syyttäjän mukaan tarkoitus oli tappaa kaksi poliisia. YLE Uutiset 14.4.2021.)

3.5.2 Pohjoismaat

Tässä alaluvun kappaleessa avataan tarkemmin kotitekoisista pommeista kertovaa uutisointia Pohjoismaihin liittyen. Alussa käsitellään Norjasta, Tanskasta ja Islannista kertovaa uutisointia, jonka jälkeen tuodaan esille ruotsista löytyvä uutisointi sekä uutisointiin liittyvää tilastotietoa.

Pohjoismaista Norjasta, Tanskasta ja Islannista löytyi vähän uutisointia kotitekoisiin pommeihin liittyen lähivuosilta. Kyseisistä Pohjoismaista uutisointia etsittiin verkosta hakusanoilla: "Homemade explosives AND Norway", "Homemade explosives AND Denmark" ja "Homemade explosives AND Icelandic". Norjan tilanteesta ei haulla löytynyt lähivuosiin liittyvää uutisointia mutta otsikkotasolla voitiin huomata Andreas Breivikin 2011 tekemän pommi-iskusta kertovia artikkeleita. Tanskasta tilanteesta kotitekoisten pommien suhteen löytyi uutisointia otsikkotasolla viitaten Ruotsin rikollisjengien räjähdyskuihin vuonna 2019 sekä uutisointia kotitekoisten pommeista terrorismissa. Islannin tilanteesta aikaisemmin mainitulla hakusanalla löytyi otsikkotasolla yksi uutinen kotitekoisen pommin räjäyttämiseen liittyen vuodelta 2021.

Alaluvun alussa käsiteltäessä Pohjoismaista löytyvää verkossa olevaa uutisointia nousee esille uutisointi Ruotsista. Lisää uutisia Ruotsista kotitekoisiin pommeihin liittyen voitiin löytää käyttämällä hakusanoja: "Hemmagjord bomb", "Bomb AND Sverige" tai "Homemade bomb AND Sweden".

Ruotsissa uutisoitiin marraskuuhun mennessä vuonna 2019 olleen noin 100 räjähdystä, joihin pommiryhmä on mennyt paikalle. Räjähdysten määrä lisääntyi uutisoinnin mukaan loppuvuodesta

melkein kaksinkertaiseksi verrattuna edellisen vuoden samaan ajankohtaan. Ruotsi erottuu räjähdysten määrissä verrattuna muihin kehittyneisiin Euroopan maihin ja kehitys pommien yleistymisessä nähdään Ruotsissa vakavana sosiaalisena ongelmana. (Hundra spängdåd i år-” Våldigtallvarligt”, Aftonbladet 1.11.2019.) Räjähdysten lisääntyessä vuoden 2019 aikana käytetyt räjähteet vaihtuivat myös käsikranaateista kotitekoisten panosten käyttämiseen konfliktien ratkaisemiseksi, jonka vuoksi niitä räjäytetään Ruotsissa vahingoittamis- tai pelottelu tarkoituksessa. Räjähteiden käyttö on yleistynyt Ruotsissa juuri rikollisjengien välien selvittelyssä. Räjähteiden käyttö tällaisessa tarkoituksessa on Ruotsissa ilmiönä uusi. (Björklund 2020)

Ruotsin tilanteen uutisoinnissa nousee esille myös Ruotsin poliisin julkaisemat tilastot aiheeseen liittyen. Ruotsin poliisi on julkaissut nettisivuillaan tilastoja vuodesta 2018 vuoteen 2021 räjähdyksistä eri puolella Ruotsia. Tilastoinnissa on eroteltuna tapahtuneet räjähdykset, räjäytysten valmistelu ja yritetyt räjäytykset sekä näistä koostuva yhteismäärä. Tilastoja tarkasteltaessa voidaan huomata, että vuonna 2018 tapahtuneita räjähdyksiä oli 90, kun taas vuonna 2019 määrä oli 133. Vuonna 2020 räjähdysten määrä oli 107. Tarkasteltaessa kokonaismäärää, joka sisältää tapahtuneet räjähdykset valmistellut räjähdykset ja räjäytysten yritykset vuonna 2018 määrä oli 154 ja vuonna 2019 määrä oli noussut 242. Vuonna 2020 kokonaismäärä laski 209. Alkuvuodesta 2021 aikavälillä tammikuu- maaliskuu tapahtuneita räjähdyksiä Ruotsissa on ollut jo 23 ja kokonaismäärää tarkisteltaessa määrä on 44. (Polisen, luettu 5.4.2021.) Ruotsin poliisin nettisivujen tilastoissa ei ole eritelty erikseen kotitekoisia pommeja ja muita räjähteitä.

4 TEORIAA TUTKIMUSMENETELMISTÄ

Tämä luku käsittelee tutkimusmenetelmien teoriaa. Kappale tuo esille vertailua eri tutkimusmenetelmien välillä, sekä nostaa esille laadullista tutkimusmenetelmää käytettäessä tiedonkeruun ja analysoinnin. Kappale tuo esille tutkimusmenetelmiä opinnäytetyön laadinnan kannalta.

4.1 Tutkimusmenetelmien vertailu

Opinnäytetyö prosessin alussa on löydettävä opinnäytetyön tekemiseen sopiva tyyli. Opinnäytetyö voi olla tutkimustyybiltään tutkimuksellinen tai toiminnallinen, mutta tyylistä riippumatta kaikissa opinnäytteissä on tutkimuksellinen perusta (Vilkkä 2021, 10,31). Opinnäytetyötutkimukseen voidaan käyttää tutkimusmenetelminä määrällisiä tai laadullisia tutkimusmenetelmiä.

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus edellyttää ilmiön tuntemista entuudestaan. Määrällisessä tutkimuksessa tiedetään valmiiksi tekijät, jotka vaikuttavat ilmiöön ja näitä muuttujia mitataan tutkimuksessa. Tutkimuksen mittarit ovat määrällisiä ja niiden avulla tuloksia käsitellään tilastollisin menetelmin ja tutkimuksen tuloksena pääsemään yleistettäviin tuloksiin. (Kananen 2011, 12–18.)

Määrällinen tutkimus vaatii tutkijalta objektiivisuutta, joka tarkoittaa ettei tutkija vaikuta tutkimustulokseen eli tieto on puolueetonta. Kvantitatiivinen tutkimus pyrkii vastaamaan kysymyksiin ”kuinka paljon?”, ”miten usein?” ja ”miksi?”, joihin vastaamiseksi hankitaan numeraalista tietoa. (Vilka 2021, 23–27.) Kvantitatiivisen tutkimuksessa päätelmät tehdään tilastolliseen analysointiin perustuen ja tutkimustulokset esitetään teorioilla, jotka ylittävät arkipäiväisen kokemuksen (Hirsjärvi ym. 2009, 140–141).

Laadullinen tutkimus eli kvalitatiivinen tutkimus on tutkintatapana tulkintaan perustuva (Vilka 2021, 17). Laadullisella tutkimuksella selvitetään ilmiötä ja mistä tekijöistä ilmiö koostuu, sekä tekijöiden riippuvuussuhdetta. Kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käytetään usein silloin, kun ilmiö on uusi ja siitä on vähän tietoa. Jos asiasta on jo tietoa olemassa, voidaan kvalitatiivisella tutkimuksella pyrkiä syventämään tietoa ja saatu tieto voidaan tutkia hyvin perusteellisesti, kun havaintoyksiköitä tutkimuksessa on vain muutamia. Kvalitatiivinen tutkimus luo tutkittavasta ilmiöstä perusteellisen kuvauksen, teorioita ja malleja, joiden kautta voidaan asiaa tutkia myöhemmin muiden menetelmien avulla. Tutkimus on muodoltaan joustava sillä se antaa tutkijalle erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa tutkimus ja tutkimuksen edetessä muuntautua tilanteen mukaan, kun uusia hypoteeseja tulee ja menee. (Kananen 2011, 12–17.)

Kvantitatiivisesta ja kvalitatiivisesta tutkimuksesta on pyritty löytämään eroja, mutta ne voidaan nähdä myös toisiaan täydentäviksi (Hirsjärvi ym. 2009, 136–137.) Pääasiallisena erona määrällisen ja laadullisen tutkimuksen välillä on laadullisen tutkimuksen perustuminen tulkintaan ja määrällinen tutkimus numeraaliseen analyysiin (Vilka 2021, 17,23). Kvalitatiivinen tutkimus voi toimia kuitenkin myös perustana kvantitatiivisen tutkimuksen tekemiselle sillä siinä kerätään uutta tietoa ja tietoa, jonka pohjalta määrällistä tutkimusta on mahdollista tehdä (Kananen 2011, 16).

4.2 Laadullisen tutkimuksen tiedonkeruu menetelmät

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston tietoa voidaan kerätä eri tavoin. Aineistonkeruu menetelminä laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein haastattelua, kyselyä, havainnointia ja erilaisista dokumenteista koottavaa tietoa. Tutkittavasta ongelmasta ja tutkimuksen resursseista riippuen voidaan näitä aineistonkeruu menetelmiä vaihtoehtoisesti rinnan tai eri tavoin yhdisteltynä. (Tuomi 2018, 83.)

Luotettavuuteen, uskottavuuteen ja todenmukaisuuteen pyritään tiedonkeruumenetelmien avulla. Ne voidaan jakaa erikseen sekundäärisiin ja primääreihin menetelmiin. Sellaisenaan hyödynnettävistä aineistoista voidaan puhua sekundäärisinä tiedonkeruumenetelminä, joita ovat esimerkiksi erilaiset dokumentit. Primääristen tiedonkeräysmenetelmien voidaan nähdä tuottavan aineiston

tutkimusongelmaa varten eli tiedonkeruu tapahtuu havainnoinnin, haastattelun tai kyselyn perusteella. (Kananen 2017, 82–83.)

4.3 Kerätyn aineiston käsittely kvalitatiivisessa tutkimuksessa

Tutkimusprosessin alkuvaiheessa tutkijan tekemät valinnat vaikuttavat osin aineiston käsittelemiseen ja tulkintaan sekä tutkimusongelmat ohjata menetelmien ja analyysin valintaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 221.) Tulkinnan ja ratkaisun etsimisessä voidaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa edetä vaiheittain: aineistonkeruu, aineiston yhteismitallistaminen (esim. litterointi), aineiston koodaaminen, aineiston luokittelu ja uusi aineiston keruu. Keräämistä ja tulkitsemista tehdään siis yhdenaikaisesti ja toistettavasti. (Kananen 2017, 131–133.)

Aineisto kertyessä paljon on aineisto ensin saatettava yhteen muotoon, jotta tulkitseminen helpottuu. Aineiston käsittelymenetelmien avulla saatu aineisto saatetaan samaan muotoon, jonka jälkeen saatua aineisto voidaan tiivistää ja jaotella koodaamalla. Koodaamisen jälkeen voidaan kategorisoimalla yhdistää samoja käsitteitä yhteen ja tämän pohjalta suorittaa luokitellun aineiston analysointia ja tulkintaa. (Kananen 2017, 133–147.)

5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Tässä luvussa avataan opinnäytetyön prosessin eri vaiheet. Luvussa avataan teemahaastattelua käytettynä tiedonkeruumenetelmänä yleisesti. Viimeisessä alaluvussa esitetään haastatteluprosessi kokonaisuudessaan opinnäytteessä.

5.1 Tutkimus ja tiedonkeruumenetelmä

Tieteen tehtävä on paljastaa tutkimuksen kautta tosiasioita tutkittavasta kohdeilmiöstä ja pyrkiä vastaamaan kysymyksiin mitä, miten ja miksi (Uusitalo 1991, 35). Tutkimalla ilmiötä siitä pystytään saamaan tietoa, joka saattaa johtaa myös uusiin tutkimuksiin ja tuoda meille uutta tietoa aiheesta. Opinnäytetyössä käytettäväksi tutkimusmenetelmäksi valikoitui uuden tiedon hankkimiseksi kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus.

Opinnäytetyön aineiston hankinta menetelmäksi valikoitui haastattelu. Metodia valittaessa on kiinnitettävä huomiota, sopiiko kyseinen menetelmä tutkimusongelman ratkaisuun ja pystytäänkö sillä saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiin. Suunnitteluvaiheessa nähtiin jo aiheen tutkiminen haastattelujen avulla ainoana vaihtoehtona tämän opinnäytetyön kannalta tiedon keräämiseksi muun vähäisen aiheesta kertovan tutkimustiedon vähäisyyden vuoksi.

Tutkimuksen suorittamiseen valikoitui haastattelumuodoista teemahaastattelu, jolle tyypillistä on haastateltavien kokemus tietyistä tilanteista. Haastattelukysymykset kohdistuvat teemahaastattelussa tiettyihin teemoihin, joista käydään keskustelua vuorovaikutuksellisesti. Menetelmänä teemahaastattelu tuo esille haastateltavan äänen. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47–48.)

5.2 Teemahaastattelu tiedonkeruumenetelmänä

Teemahaastattelu on eräs kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmä. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa haastattelu kohdenataan tiettyihin teemoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 47–48.) Puolistrukturoituna haastatteluna teemahaastattelu sijoittuu strukturoidun ja strukturoimattoman haastattelun väliin (Valli 2018, 28).

Tyypillistä teemahaastatteluna menetelmänä on se, että se kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Tästä johtuu myös nimi teemahaastattelu. Puolistrukturoitu teemahaastattelu on siksi, että tiedossa ovat ennen haastattelua vain aihepiirit, eli teemat (Hirsjärvi & Hurme 1991, 36).

Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin ennalta määriteltyihin teema-alueisiin, jotka ovat kaikille haastateltaville samat. Haastattelusta puuttuu kuitenkin tarkka muoto ja järjestys. Teema haastattelussa ei ole yksityiskohtaisia kysymyksiä, vaan haastattelussa kysymykset kohdistuvat teema-alueisiin ja niitä tarkennetaan haastattelutilanteessa tarkentavin kysymyksin. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47–48; 66–67.) Oleellisinta on haastattelun eteneminen keskeisten teemojen varassa. Teemahaastattelu muotona ottaa huomioon juuri ihmisten tulkinnat ja asioille antamat merkitykset. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.)

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa on pohdittava haastateltavien määrää. Haastateltavien määrä riippuu tutkimuksen tarkoituksesta ja määrää on harkittava huolellisesti. Muutamaa henkilöä haastatteleamalla voidaan saada merkittävä määrä tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 58–59.)

Teemahaastattelussa ideana haastateltavien valintaan on tavoittaa henkilöt, joilla on haluttua tietoa tai kokemusta tai tiedetään olleen osana tutkimuksen aihepiiriin liittyvässä toiminnassa tai prosessissa. Sopivia haastateltavia voidaan lähestyä yhteydenotolla ja mikäli kyseinen haastateltava on estynyt voidaan häneltä tiedustella ns. lumipallomenetelmän avulla toista sopivaa haastateltavaa. Lumipallomenetelmässä haastateltavalta saadaan ideaa, siitä ketä voisi haastatella, jolloin haastateltavien määrä kasvaa. (Valli 2018, 29.) Haastateltavia kertyy siis kuin lunta lumipallon ympärille.

Haastattelu on tavoitteellinen tiedonkeruu tilanne ja toteutetaan näin ollen tutkijan aloitteesta. Se on keskustelu, jossa tutkija pyrkii selvittämään haastateltavilta tutkimuksen aihepiiriin kuuluvia asioita.

Tutkijan aktiivinen läsnäolo ja vuorovaikutus kuitenkin lisäävät haastattelutilanteen luontevuutta ja kannustavat haastateltavaa vapaammin kertomaan omista kokemuksistaan. (Valli 2018, 28.)

Tallentaminen kuuluu myös teemahaastattelujen luonteeseen. Tällä tavoin haastattelun kulku saadaan sujuvammaksi ja yhtenäisemmäksi, koska tallentaminen mahdollistaa haastattelutilanteen luontevuuden ja vapautuneisuuden. Haastattelun nauhoittaminen säilyttää myös kommunikaatiota-pahtumasta olennaisia seikkoja kuten äänenkäytön tai tauot. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 92–93.)

5.3 Haastatteluprosessi

Seuraava alaluku käsittelee opinnäytetyössä toteutettua haastatteluprosessia. Haastatteluprosessi on jaettu käsittelemään kolmea teemahaastattelulle tyypillistä vaihetta: haastatteluihin valmistautuminen, litterointi ja analysointi. Prosessin etenemisen kuvaukseen on liitetty teoreettista tietoa tukemaan haastatteluprosessissa tehtyjä valintoja.

5.3.1 Haastatteluihin valmistautuminen

Haastatteluprosessin alkuvaiheessa oli pohdittava haastateltavien määrää tarpeellisen tutkimustiedon saamiseksi, sekä haastateltavien edellytyksiä ja motivaatiota (Hirsjärvi & Hurme 2004, 46). Kuten alaluvussa 5.2 todettiin, teemahaastattelun ideana on saada haastateltaviksi henkilöitä, joilla odotetaan olevan aiheeseen liittyvää tietoa. Opinnäytetyön laajuuden kannalta nähtiin, että haastateltavien joukon ei voida nähdä olevan kovin suuri rajallisen aikataulun vuoksi sekä valitun tiedonkeruumenetelmän takia.

Opinnäytetyöhön mahdollisia asiantuntija kontakteja selvitettiin yhden motivoituneen asiantuntijan kautta. Haastattelu prosessin alussa näin ollen hyödynnettiin alaluvussa 5.2 esiteltyä lumipallomenetelmää. Ensimmäisen haastateltavan kanssa haastattelusta sovittiin ennakkoon kasvotusten. Muut yhteydenotot haastateltaviin luotiin pääasiallisesti sähköpostin välityksellä. Kontakti saatiin yhteensä neljän poliisiorganisaatiossa työskentelevän ns. substanssiasiantuntijan kanssa, joilla on työnsä ja kokemuksensa kautta tutkittavaan aiheeseen liittyen tarvittavaa tietoa.

Haastatteluprosessin alussa oli pohdittava myös omaa roolia ja valmistautumista haastatteluun. Hirsjärvi ja Hurme (2004) nostavat esille kirjassaan haastattelijan roolin toimia tehtäväkeskeisesti, luottamusta osoittavaksi sekä osallistuvana ja tutkivana persoonana samanaikaisesti toimien. Teoksessa nostetaan esille myös tutkijan toimimisen ns. diplomaattina eli samanaikaisesti ystävällisenä, lämpimänä ja sensitiivisenä henkilönä kuin myös jäykkänä haastattelijana (Hirsjärvi & Hurme 2004, 97–98.) Tämän roolin tunnistamisen lisäksi oli haastatteluun valmistauduttava tietopohjaa kartuttamalla ja asennoitumalla tutkijan objektiiviseen asenteeseen haastattelutilanteita varten.

Haastatteluiden toteuttaminen edellytti tutkimusluvan hakemista. Tutkimuslupaa haettiin Poliisiammattikorkeakoululta ja erikseen tutkimusluvan hyväksymisen jälkeen poliisilaitoksilta, joissa haastateltavat työskentelivät. Ennen varsinaisten haastatteluiden suorittamista päätös haastatteluiden suorittamiseen oli saatava kahdelta tasolta.

Haastattelut sujuivat luontevasti ja haastattelut toteutettiin kolmen haastateltavan kanssa. Yksi haastattelu päädyttiin jättämään tekemättä opinnäytetyön aikataulun vuoksi, sillä hyväksytyä päätöstä poliisilaitoksen taholla ei saatu ajoissa. Muut haastattelu ajankohdat sovittiin haastateltavien kanssa puhelimitse tai sähköpostitse ja varsinainen haastattelu toteutettiin kasvotusten eri poliisilaitosten tiloissa.

Haastatteluiden pääasiallinen tavoite oli löytää vastauksia opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Haastateltavilta saatu tieto vastasi laajasti tutkimuskysymyksiin ja avasi samalla aiheen kokonaiskuva. Haastateltavat toivat esille myös opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen kuuluvia seikkoja lainsäädännöllisestä näkökulmasta. Tutkimuskysymyksiin vastaamisen lisäksi haastatteluissa pyrittiin syventämään aihetta vastauksissa ilmenneiden vaikuttavien seikkojen ja syiden selvittämisellä.

5.3.2 Haastatteluiden litterointi

Teemahaastattelussa aineistoa kertyy usein runsaasti. Tallennettu aineisto voidaan purkaa kahdella eri tavalla: litteroimalla haastattelu tekstimuotoon tai tekemällä päätelmät aineistoista saattamatta aineistoa kirjattuun tekstimuotoon. Haastattelua voidaan litteroida tekstimuotoon eri tavoin, eikä sen tarkkuudesta ole yksiselitteistä ohjetta. Tekstimuotoon saattaminen riippuukin pitkälti tutkittavasta aiheesta. Aineistoa voidaan näin ollen litteroida sanatarkasti tai teema-alueittain. Haastatteluiden purkamiseen voidaan myös hyödyntää maksullisia analyysiohjelmia. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 135–140.)

Opinnäytetyössä kolmesta haastattelusta kertyi runsaasti materiaalia. Äänitallennetta kertyi yhteensä noin neljä tuntia. Haastatteluista pisin kesti kaksi tuntia, kun taas lyhyin vajaan puolituntia.

Litterointi suoritettiin yleiskielellisesti ymmärrettävyyden vuoksi. Yleiskielisessä litteroinnissa tekstistä on poistettu murre- ja puhekielen ilmaisut muuntaen ne kirjakiellelle (Kananen 2018, 135). Haastattelut litteroitiin siltä osin kuin ne eivät sisältäneet julkisuuslain (JulkL 621/1999) säädösten mukaista salassa pidettävää tietoa sekä tutkimuskysymysten kannalta olennaiset kohdat sisältäen.

Haastatteluista saatavan aineiston käsittely ja siitä tehtävä analyysi tulisi suorittaa mahdollisimman nopeasti tiedonkeruu vaiheen jälkeen, jotta aineisto inspiroi ja on tutkijalla tuoreessa muistissa (Hirsjärvi & Hurme 1991, 108.) Tyyli käsitellä aineistoa haastattelu päivän tai seuraavan päivän

aikana edesauttoi haastattelu tilanteen muistamista yleisesti. Litteroidusta aineistosta pystyttiin tekemään myös havaintoja seuraavia haastatteluja varten näkökulmien laajentuessa tutkittavasta aiheesta. Tekstiksi muutettua haastattelu aineistoa kertyi kolme erillistä Word-dokumenttia, joissa yhdessä dokumentissa oli litteroitua tekstiä sivumäärällisesti 4–9 sivua.

5.3.3 Analysointi

Tavallisimpia laadullisen tutkimuksen analysointimenetelmiä ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi (Hirsjärvi ym. 2009, 224). Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa oli tehty tietoinen päätös hyödyntää teemoittelua analyysimenetelmänä.

Teemoittelulla pystytään tarkastelemaan useiden haastateltaville yhteisiä aineistosta esiin nousevia piirteitä (Hirsjärvi & Hurme 2004, 173). Analyysissä haastatteluista kertynyt materiaali jaettiin teema-alueisiin. Saatu materiaali teemoiteltiin värikoodaamisen avulla ja lopputulos muutettiin taulukko muotoon, joka helpotti tulosten lukemista. Teemoittelulla saatiin laajasta aineistosta nostettua esille olennaiset asiat.

6 TULOKSET

Tässä luvussa esitellään teemahaastatteluiden perusteella saadut tulokset teemoittain. Tutkimuksessa oli tarkoitusta etsiä vastauksia kolmen eri aihepiirin alueelta. Tutkimuksen aihepiirit jaettiin teemoittain: kotitekoiset pommit Suomessa, kotitekoiset pommit – Pohjoismaiden tilanne ja kotitekoiset pommit kohdistettuna poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa. Viimeisimmässä teemassa tarkastelu suoritettiin Suomen tasolla. Tavoitteena oli teemahaastattelua menetelmänä saada vastaukset opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

Tutkimustulokset on saatu haastattelemalla kolmea asiantuntijaa poliisiorganisaatiosta. Asiantuntijoiden anonymiteetin säilyttämiseksi ei virkanimikkeitä tai työpaikkaa, jossa asiantuntija työskentelee tuoda esille tulosten yhteydessä.

6.1 Kotitekoiset pommit Suomessa

Tässä luvussa käsitellään kotitekoisten pommien yleisyyttä Suomessa, niiden tulevaisuuden näkymää ja haastatteluissa esiin tulleita näihin vaikuttavia tekijöitä. Luvun alaotsikoissa pyritään tuomaan esille yleinen kuva kotitekoisista pommeista Suomessa nyt ja tulevaisuudessa, sekä ilmiöön vaikuttavia tekijöitä. Haastatteluiden pohjalta tehtyä analyysiä haastateltavien kertomasta hyödynnetään kappaleessa vastaten niiden perusteella kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen.

6.1.1 Yleinen ilmenevyys Suomessa

Kotitekoisten pommien yleisyys on Suomessa ilmiö tasolla vähäistä. Haastatteluissa asiantuntijoista kaikki kolme toivat esille kotitekoisten pommien rakentamisen olevan tällä hetkellä pientä Suomessa. Esille tuotiin, että kotitekoisia pommeja kyllä rakennetaan, mutta niistä ei välttämättä voi puhua suurempana ilmiönä. Haastatteluissa nousi esille, että Suomessakin tapahtuu joitakin yksittäisiä isompia tapauksia räjähteisiin liittyen, mutta niiden määrää pidettiin vuositasona maltillisena.

Yksi haastateltavista näki kotitekoisten pommien rakentamisen viehätystenä kokeilla niiden tekemistä. Yleinen käsitys kaikilla haastateltavilla oli kuitenkin rakentelun satunnaisuudesta.

”Kotitekoisia räjähteitä valmistetaan, mutta hyvin vähän sellaisessa pahantekotarkoituksessa, että ihmisiä halutaan tai omaisuuksia halutaan tahallaan vahingoittaa. Muuta sellaista omatekoisiin räjähteisiin liittyvää harrastamista ja aktiviteettia kyllä on.”

Eräs haastateltavista nosti erikseen esille työnsä puolesta tekemäänsä selvitystä tilastollisesta näkökulmasta, josta hän totesi kotitekoisten pommien määrän pysyneen samassa mittakaavassa vuosi vuodelta. Haastateltavan mukaan kotitekoisten pommien määrä poliisin tehtävillä tilastollisesti tarkasteltuna on suhteellisen tasainen vuosittain.

”En sanoisi, että ainakaan kauheata vaihtelua on ollut. Jos katsoo tilastoistakin, niin aika tasaisesti ilmenee vuosi toisen jälkeen.”

Yksi asiantuntija kuvasi kotitekoisista pommien esiintymistä aalloittain. Tällä hän tarkoitti, jonkin nousevan trendien tai ilmiöiden pohjalta pommien lisääntymistä ja ajan myötä laantumista.

6.1.2 Kotitekoiset pommit Suomessa – Tulevaisuuden näkymä

Tulevaisuuden näkymää kotitekoisten pommien yleisyydessä ja ilmenevyydessä pidettiin samankaltaisena kuin tälläkin hetkellä, eikä niiden nähty lisääntyvänä trendinä Suomessa. Kaikki asiantuntijat näkivät kotitekoisten pommien tilanteen säilyvän samana edellisiin vuosiin nähden. Yksi haastateltavista arvioi tilannetta seuraavasti:

”Katsoessa valtaväestön näkökulmasta, tällä kokemuksella mikä tullut, sanoisin että varmaan viisi vuotta mennään ainakin tällaisessa -- tilanteessa.”

Haastatteluissa kävi ilmi mahdollisuus tämänhetkisen tilanteen muuttumiseen. Esille nousivat yleisyyteen vaikuttavissa tekijöissä tapahtuvat muutokset, kuten radikalisoituminen, yhteiskunnassa

tapahtuvat muutokset ja lainsäädännölliset muutokset. Vaikuttavia tekijöitä käsitellään tarkemmin seuraavan alaotsikon yhteydessä.

Kansainvälistä tehneet haastateltavat asiantuntijat nostivat esille samankaltaisen mahdollisuuden kotitekoisten räjähteiden yleistymiseen ja ilmenevyyden lisääntymiseen Suomessa kuin muuallakin Euroopassa.

” Ei me sinällään sen kummempia olla, kuin jossain Euroopassa tai muuallakaan. Ihan samanlaiset ilmiöt voi olla täälläkin mahdollisia, vähän pienemmässä mittakaavassa.”

6.1.3 Yleisyyteen vaikuttavia tekijöitä

Erlaisia näkökulmia nostettiin esille haastatteluissa siitä mitkä tekijä mahdollisesti vaikuttavat siihen, että kotitekoisten pommien yleisyys on pysynyt Suomessa maltillisena. Yleisesti esiin vaikuttaviksi tekijöiksi nostettiin lähtöaineiden saatavuus, yhteiskunta ja viranomaisyhteistyö. Muita yksittäisiä tekijöitä kotitekoisten pommien yleisyyteen liittyen olivat räjähteisiin liittyvän rikollisuuden vähäisyys, radikalisoituminen ja ääriryhmät. Haastateltavat toivat myös esille tyypillisesti kotitekoisia pommeja rakentavien ihmistyypit ja ihmisryhmät Suomessa, jotka ovat rajattu tämän opinnäytteen ulkopuolelle.

Esiin noussut lähtöaineiden saatavuus viittaa Euroopan Unionin parlamentin ja neuvoston hyväksymän lähtöaineasetukseen. Kaikki substanssiasiantuntijat nostivat esille lähtöaineasetuksen voimaan tuleminen EU:n jäsenmaissa. Lähtöaineiden saannin valvonnan kiristyminen lainsäädännön myötä nähtiin yhtenä vaikuttavana tekijänä siihen, ettei kuka tahansa voi päästä käsiksi rajoitettuihin lähtöaineisiin ja rakentamaan niistä pommeja.

”Lähtöaineiden saatavuuden helppous on yksi, mikä vaikuttaa. EU:n lainsäädäntö tuli lähtöaineiden rajoittamiseksi ja se on varmaan yksi mikä on heikentänyt -- aineiden saatavuutta.”

Yhteiskunnan nähtiin osaksi vaikuttavan kotitekoisten pommien yleisyyteen. Eräs asiantuntija kuvasi positiivisia vaikutuksia seuraavasti:

” Meillä on pienempi yhteiskunta, vähemmän viranomaisia, yhteistyö toimii paremmin --. Jos vertaa moniin Euroopan maihin, niin Suomella on perinteisesti semmoinen maine, että täällä viranomaisyhteistyö toimii. Se on aika iso juttu ihan oikeasti.”

Osan tällä hetkellä positiivisesti vaikuttavista tekijöistä asiantuntijat näkivät voivan olevan myös negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä muuttuessaan. Keskustelussa haastateltavien kanssa ilmeni

enemmän mahdollisesti negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Esille nostettiin muutokset lainsäädännöllisesti, lähtöaineasetuksen ulkopuoliset aineet sekä yhteiskunnan muuttuminen, esimerkiksi radikalisoitumisen kautta. Osa haastateltavista nosti esiin tässä myös poliisin toiminnan ja koko viranomaisyhteistyön toiminnan merkityksen.

6.2 Kotitekoiset pommit - Pohjoismaiden tilanne

Pohjoismaiden tilannetta käsitellään yleisesti tässä alaluvussa. Käsittely jaetaan kotitekoisten pommien käsittelemiseen yleisesti ilmiönä tuoden esille maakohtaisesti tietoa. Tämän jälkeen käsitellään myös kotitekoisten pommien leviämistä ilmiönä Pohjoismaiden välillä sekä tähän vaikuttavia seikkoja. Suomen tilannetta kotitekoisten pommien kohdalla käsiteltiin tarkemmin kappaleen 6.1 kohdalla, eikä sitä käsitellä uudelleen tässä kappaleessa. Vertailua ilmiön leviämisestä Suomeen otetaan kuitenkin esille tässä luvussa.

Tämän luvun tutkimustuloksissa huomioitavaa on, että kaksi kolmesta haastateltavasta on ollut mukana kansainvälisissä työssä aiheeseen liittyen. Tämän vuoksi saadun tiedon laajuus vaihteli haastateltavien välillä. Kaikilla haastateltavilla oli kuitenkin näkemys Pohjoismaiden tilanteesta, mutta laajuus vaihteli asiantuntija kohtaisesti.

6.2.1 Kotitekoisten pommien rakentaminen yleisesti ilmiönä Pohjoismaissa

Kotitekoisten pommien yleisyyden nähtiin vaihtelevan Pohjoismaiden välillä. Asiantuntijat toivat kotitekoisten pommien rakentamista esille yleisellä tasolla maakohtaisesti. Haastatteluissa erikseen nousivat maina esiin vahvemmin Ruotsi ja Norja, kun taas Tanskaa ja Islantia käsiteltiin suppeammin.

Kaikki haastateltavat nostivat esille Ruotsin tilanteen kotitekoisten pommien suhteen. Kansainvälistä työtä tehneet asiantuntijat näkivät ruotsin tilanteen erilaisena muihin Pohjoismaihin verrattuna. Ruotsin tilannetta yleisellä tasolla tarkasteltaessa kaikki asiantuntijat nostivat esiin rikollisuuden ja rikollisryhmien merkityksen.

”Jos vertaa pohjoismaita niin Ruotsi on erilaisessa tilanteessa niin kuin, vaikka mediasta tiedetään. -- Ruotsi on erilainen, -- siellä vaikuttaa niin paljon -- rikollisuus ja nämä rikollispiirit eri mittakavassa kuin täällä.”

Toinen kansainvälistä työssä mukana olleista asiantuntijoista avasi Ruotsin tilanteessa kotitekoisten pommien räjäyttämistä eri rikollisjengien väliseksi, eikä niinkään kaikkia kansalaisia koskevaksi.

”Ymmärtääkseni nämä pommi-iskut siellä kohdistuvat jengien keskinäisiin kahinoihin. Suuri yleisö joutuu välillä väliin, mutta niitä ei olla tarkoitettukaan suureen yleisöön kohdistumaan.”

Norjan tilanteesta räjähteiden ja kotitekoisten pommien suhteen nostettiin esille muun muassa Suomen kaltaisena. Kaksi haastateltavista nostivat esille, että Norjassa on yksittäisiä tapahtumia räjähteisiin liittyen. Kansainvälisessä työssä mukana olleet asiantuntijat nostivat esiin Norjassa Breivikin tekemän pommi-iskun, jonka toinen asiantuntijoista näki muuttaneen yhteiskunnan asennetta iskun jälkeen maassa. Kyseinen asiantuntija otti esiin myös räjähdeasetuksen valvonnan tiukkuuden Norjassa iskun jälkeen.

”Norjassakin -- yhteiskunnan asenne tällaisiin asioihin koveni ihan älyttömästi -- ja se on Norjassa aiheuttanut, että näitä aineita valvotaan todella tarkasti.”

Tanskan ja Islannin tilannetta kotitekoisten pommien suhteen käsiteltiin haastatteluissa suppeasti. Tanskassa kaikki haastateltavat toivat esille, että siellä on kotitekoisia räjähteitä. Kansainvälisessä työssä mukana olleista asiantuntijoista toinen näki Ruotsin tilanteen rikollisryhmien ja räjähteiden suhteen heijastuvan Tanskaan.

Islannin tilanne ei haastatteluissa noussut esille. Yksi kansainvälisessä työssä mukana olleista asiantuntijoista kommentoi lyhyesti Islantia haastattelussa, mutta ei ottanut kantaa kotitekojen pommien yleisyydestä maassa.

6.2.2 Ilmiön kehittyminen ja siirtyminen Pohjoismaissa

Kotitekoisten pommien leviämisestä ei haastatteluissa muodostunut yhtenäistä tarkkaa kuvaa. Keskustelut painottuivat tekijöistä keskustelemiseen, jotka voivat vaikuttaa kotitekoisten pommien leviämiseen Pohjoismaissa.

Toinen kansainvälisessä työssä mukana olleista asiantuntijoista nosti esille leviämisen haastattelun yhteydessä. Hänen näkemyksensä oli, ettei leviämiseen olisi tällä hetkellä viitteitä.

”Ei ole mitään sellaisia viitteitä, miksi sellainen lähtisi ehkä kasvuun -- yhtäkkiä.”

Muut haastateltavat eivät ottaneet esille tarkkaa näkemystä leviämisestä. Kaikki kuitenkin toivat esille leviämiseen vaikuttavia tekijöitä.

Vaikuttaviksi tekijöiksi kotitekoisten pommien rakentamisen leviämiseen Pohjoismaissa, asiantuntijat nostivat muun muassa rikollisryhmien leviämisen ja ääri-ilmiöiden ja -ryhmien, sekä

radikalisoitumisen lisääntyessä. Muuna leviämiseen vaikuttavina yksittäisinä tekijöinä tuotiin yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lisääntyminen.

Ilmiön leviämistä käsiteltiin Tanskaan ja Suomeen. Ruotsin tilanteen vaikutuksesta osa haastateltavista näki räjähteiden levinneen ilmiönä Tanskaan rikollisryhmien leviämisen kautta. Rikollisryhmien leviämistä käsiteltiin osittain myös edellisen kappaleen 6.2.1 yhteydessä Tanskaa käsitellessä.

Kaksi asiantuntijoista toi esille, että yleisesti Ruotsista erilaiset ilmiöt siirtyvät Suomeen. Suomeen ilmiöiden leviämistä yleisesti Ruotsista yksi haastateltava kommentoi seuraavasti:

”Ruotsin trendit hyvin pitkälti valitettavasti, niin hyvät että huonot, leviävät jollain aikataululla Suomeen”

6.3 Kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa

Poliisiin kohdistetaan työtehtävillä toisinaan vastarintaa. Tässä kappaleessa käsitellään kotitekoisten pommien kohdistamista poliisia vastaan tarkoituksena vahingoittaa työtehtävällä olevaa poliisia. Luvussa tuodaan substanssiasiantuntijoiden yleinen käsitys ilmiöstä, heidän näkemyksensä tulevaisuudesta ja lopuksi tuodaan esille haastateltavien näkemykset positiivisesti ja negatiivisesti ilmiöön vaikuttavista tekijöistä.

6.3.1 Yleisyys ja ilmenevyys

Kaikki haastateltavat toivat esille yhtenäisen näkemyksen, ettei kotitekoisia pommeja kohdisteta juuri poliisia vastaan Suomessa vahingoittamistarkoituksessa. Haastateltavat kuvailivat kotitekoisten pommien kohdistamista poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa määrältään pienenä tai harvinaisena. Haastateltavat nostivat esille myös seuraavia asioita:

”Kyllä, kotitekoisia pommeja suomessa tehdään, mutta ei niitä kohdisteta poliisiin tai suuren yleisön vahingoittamistarkoituksessa”

”On kuitenkin ihmisiä, mitkä ei tykkää poliisin toiminnasta ja vastustaa poliisin toimia ja muuta. Ehkä se raja, että käytettäisiin poliisia vastaan räjähteitä tai ampuma-aseita suunnitellusti, että se on hyökkäys poliisia kohtaan, niin onneksi on aika vähäistä.”

Esille nousi kaikissa haastatteluissa myös se, ettei aina voida olla varmoja siitä ketä vastaan räjähdde on asetettu. Asiantuntijat näkivät, että räjähdde on mahdollisesti asetettu joissain tapauksissa jotain vastaan, mutta se on voinut olla poliisin lisäksi kohdistettuna johonkin muuhun.

Kaksi haastateltavista toivat esille sen, että yleensä räjähteet kohdistuvat muuhun kuin poliisiin. Räjähdeiden kohdistamisen nähtiin kohdistuvan poliisia todennäköisemmin johonkin muuhun viranomaiseen tai yksittäisiin henkilöihin. Toinen näistä haastateltavista kommentoi viranomaisia kohtaan räjähteiden kohdistamisen olevan kuitenkin vähäistä.

”Jokin yleinen ajattelutapa yhteiskunnassa estää kotitekoisten pommien kohdistamisen viranomaisiin”

6.3.2 Tulevaisuuden näkymä

Kotitekoisten pommien kohdistamisessa poliisia vastaan ei nähty muutosta ainakaan lähitulevaisuudessa. Kukaan asiantuntijoista ei nähnyt tilanteen kehittyvän joko trendinä tai yleisesti tällä saralla tai ainakaan siihen ei nähty olevan indikaattoreita. Eräs haastateltava kuvasi tilanteen pysyvän myös tässä tapauksessa samana ainakin seuraavat viisi vuotta.

Kaikki haastateltavat toivat kuitenkin esille kotitekoisten pommien kohdistamisen poliisia vastaan mahdollisena uhkana. Vaikka niiden käyttäminen poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa nähtiin mahdollisena uhkana, ei tällaiseen muutokseen nähty indikaatiota lähitulevaisuudessa.

”En usko, että tällä hetkellä se olisi ehkä trendinä nouseva. Tietynlainen uhka varmasti on ja joskus jotain varmasti sattuu. Mennään vuosia eteenpäin, niin varmasti sattuu aina. Niin kuin nytkin nähdään, kun tarkastellaan vuosia taakse päin niin jotain aina sattuu.”

Yksi haastateltavista nosti erikseen esille räjähteiden potentiaalin ja soveltumisen yhtä lailla vahingoittamistarkoitukseen poliisivastaisessa toiminnassa.

”Ajattelen sitä siltä kannalta, että miksi ei räjähteitäkin, jos muutakin. Yhtä lailla kuin muu tommoinen, jos poliisivastainen toiminta nostaa päätään niin -- sitä voidaan tehdä millä vaan, ei sitä ole poissuljettu missään tapauksessa.” *”Samassa mittakaavassa niillä (kotitekoiset pommit) on potentiaalia kasvaa kuin kaikella muullakin poliisivastaisilla toimilla.”*

Haastateltavista kaikki toivat esille räjähteiden ja kotitekoisten pommien huomioimisen työturvallisuuden kannalta. Haastateltavat nostivat huomioimisen poliisin työtehtävillä mm. tilanteen- tai räjähteiden tunnistamisen näkökulmasta sekä toiminnan näkökulmasta. Kahden haastateltavan vastauksista korostui poliisien yleistietämystä räjähteisiin liittyen tässä asiayhteydessä.

6.3.3 Yleisyyteen vaikuttavia tekijöitä

Haastatelluissa nousi tähän teema-alueeseen liittyen esiin positiivisesti ja negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Positiivisesti vaikuttavia tekijöitä toi haastattelun yhteydessä esille kaksi asiantuntijaa. Molemmat toivat esille yhteiskunnan arvostuksen, kunnioituksen sekä luottamuksen poliisia kohtaan Suomessa.

”Meillä yleisesti -- poliisia arvostetaan ja miten me oma toimintamme hoidetaan -- vaikuttaa siihen.”

Asiantuntijat nostivat esille negatiivisia vaikutuksia, jotka voisivat vaikuttaa heidän mielestään kotitekoisten pommien kohdistamiseen poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa. Yleisesti haastateltavat näkivät vaikuttavina tekijöinä yhteiskunnan ja kansalaisten suhtautumisessa poliisia kohtaan. Kaksi haastateltavista toi esille poliisin aseman muuttumisen kansalaisten näkökulmasta ja kolmas haastateltava nosti esille vaikuttavana muutoksen poliisin luottamuksessa.

”Poliisinkin asemakin muuttuu, niin samassa suhteessa kohdistetaan siihen minkälaisia vastatoimia tahansa, niin räjähteet ovat siinä mukana ja ei se ainakaan -- vähenemään päin ole varmaankaan.”

”Jos kansalaisten tai yhteiskunnan luottamus poliisia kohtaan jostain syystä heikkenisi rajusti niin se varmaan olisi omiaan siihen, mutta niin kauan, kun näin ei tapahdu niin luulen ettei poliisi ole erityinen kohde.”

Muina mahdollisina negatiivisina tekijöinä haastateltavat toivat esiin yhteiskunnan sisällä tapahtuvia muutoksia. Mielenterveysongelmat ja yhteiskunnan radikalisoituminen olivat yksittäisiä tekijöitä, joita haastateltavat toivat esille.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kotitekoisten pommien yleisyyttä Suomessa ja Pohjoismaissa, sekä kohdistettuna poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa. Tarkoituksena oli tutkia asiaa yleisellä tasolla ja saada vastaus tutkimusongelmiin. Seuraavissa kappaleissa avataan saaduista tuloksista yhteen vedetyt johtopäätökset, jotka samalla vastaavat tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyössä saatiin selville, etteivät kotitekoiset pommit ole ilmiönä yleisiä Suomessa eikä niiden nähdä lisääntyvän lähivuosina Suomessa merkittävästi. Kaikilla haastateltavilla oli yhtenäinen näkemys, että kotitekoisia pommeja rakennetaan, mutta niiden rakentaminen on Suomessa

vähäistä. Viitteitä kotitekoisten pommien kasvuun ei myöskään nähty tulevaisuudessa ja yksi haastateltavista arvioi tilanteen pysyvän samana ainakin seuraavan viiden vuoden ajan.

Pohjoismaiden tilanne todettiin pitkälti maakohtaiseksi kotitekoisten pommien yleisyydessä. Muista Pohjoismaista eroten Ruotsin tilanne kotitekoisten pommien yleisyydessä nousi esille kaikissa haastatteluissa. Ruotsin tilanne todettiin erilaiseksi, mutta liittyvän jengirikollisuuteen. Kotitekoisten pommien leviäminen ilmiönä Pohjoismaiden välillä nähtiin mahdolliseksi, mutta siihen ei tällä hetkellä ole viitteitä. Substanssiasiantuntijoiden näkökulmaa tukee myös teoreettisessa viitekehyyksessä kohdan 3.5 alla nostettu uutisointi aiheesta.

Kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisitoimintaa vastaan nähtiin vähäiseksi tai harvinaiseksi Suomessa. Tilanteeseen ei nähty tulevan muutosta lähitulevaisuudessa, mutta haastatteluissa kävi ilmi mahdollinen uhka niiden kohdistamiseen poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa. Eräs haastateltavista kuvasi tätä mahdollista potentiaali kohdistaa kotitekoisia räjähteitä poliisia vastaan siinä, missä voidaan kohdistaa myös muuta vastarintaa.

Poliisin työturvallisuuden näkökulmaa saatiin myös esille haastatteluissa. Kaksi haastateltavaa näkivät tärkeiksi yleistietämyksen kotitekoisten pommien ja räjähteistä poliisin työturvallisuutta ajatellen. Esille tuotiin työturvallisuuteen liittyen myös tilanteen ja toiminnan näkökulman ymmärtäminen kotitekoisiin pommeihin ja räjähteisiin liittyen.

Haastatteluja tarkasteltaessa voidaan nähdä useita tekijöitä, jotka on nostettu esille positiivisessa merkityksessä kotitekoisten pommien yleisyyteen liittyen ja siihen liittyen, ettei niitä kohdisteta poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa Suomessa. Vaikuttaviksi tekijöiksi nousi esimerkiksi yhteiskunta, rikollisuuden vähäisyys ja toimiva viranomaisyhteistyö, sekä lähtöaineasetus. Yhteiskunnan arvostus ja luottamus poliisia kohtaan nähtiin tekijänä, joka vaikuttaa siihen, ettei kotitekoisia pommeja kohdisteta poliisin vahingoittamiseen.

Samoja seikkoja mitkä nähtiin vaikuttavan kotitekoisten pommien nykyhetken tilanteeseen positiivisesti merkityksessä Suomessa, voidaan löytää Tilastokeskuksen vuonna 2018 laatimasta listauksesta asioista, joissa Suomi on kansainvälisessä vertailussa kärjessä. Listauksessa Suomi oli yhteiskunnallisessa vertailussa esimerkiksi vakain valtio, sekä turvallisim ja hyvinvoivim maa. Vertailujen listauksessa Suomi oli myös maa, jossa on maailmassa vähiten järjestäytyntä rikollisuutta ja kokonaisuutena toiseksi paras poliisi ja sisäinen turvallisuus koko maailmassa. (Tilastokeskus 2018.) Kyseisiä yhtäläisyyksiä ei tässä tutkimuksessa kuitenkaan tutkittu, mutta haluan nostaa ne esille samankaltaisuuden vuoksi.

Yhteiskunta muuttuu koko ajan, kuten opinnäytetyön alun johdannossa todettiin. Tämä muutos nähtiin myös mahdollisena kotitekoisten pommien ollessa kyseessä. Kotitekoisten pommien yleisyyteen Suomessa ja Pohjoismaissa nähtiin haastatteluiden perusteella vaikuttavan muun muassa yhteiskunnan muutokset, esimerkiksi radikalisoitumisen lisääntyminen. Tarkkaa arviota siitä, muuttuuko yleisyys kotitekoisten pommien kohdalla ei voida tietää tämänhetkisen tilanteen ollessa tasainen ja viitteiden nopeaan muutokseen puuttuessa.

Tuloksista saatu kokonaiskuvasta voidaan tehdä kuitenkin tämänhetkinen yhteen vedetty johtopäätös Suomen ja Pohjoismaiden kannalta. Tällä hetkellä kotitekoiset pommit eivät ole kovin yleisiä Suomessa ja niiden kohdistaminen poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa on harvinaista. Pohjoismaiden tasolla kotitekoisten pommien yleisyys vaihtelee maasta riippuen ja Ruotsin tilanne voidaan nähdä tällä hetkellä huonoimpana.

8 POHDINTA

Tässä viimeisessä tekstiluvussa pohditaan opinnäytetyön onnistumista. Alussa arvioidaan opinnäytetyön tavoitteiden ja päätarkoituksen toteutumista, sekä pohditaan tutkimus menetelmän valintaa. Kommentoin myös lyhyesti opinnäytetyö prosessia, jota avattiin tarkemmin luvussa 5. Tämän jälkeen tuodaan esille jatkotoimenpiteet ja lopuksi opinnäytetyön luotettavuuden pohdinta.

8.1 Opinnäytetyön tavoitteiden, tarkoituksen mukaisuuden ja prosessin kokonaisarviointi

Opinnäytetyössä oli tarkoituksena saada tietoa kotitekoisten pommien yleisyydestä Suomessa ja Pohjoismaissa, sekä selvittää niiden tulevaisuuden näkymää. Tämän lisäksi opinnäytetyössä haluttiin nostaa yhdeksi selvitettäväksi asiaksi kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisin toimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa sekä sen yleisyyden selvittäminen ja tulevaisuuden kuvan hahmottaminen.

Nämä tavoitteet ja tarkoituksen mukaiseen kokonaiskuvan luomisesta näen saavuttaneeni opinnäytetyössä. Haastatteluiden avulla pystyin hankkimaan tietoa asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja asiantuntijahaastatteluilla saatiin luotua kokonaiskuva aiheesta. Esille pystyin tuomaan tutkimuskysymyksiin vastaamisen lisäksi tämänhetkiseen tilanteeseen ja mahdolliseen tulevaisuuden muutokseen vaikuttavia tekijöitä kattavasti.

Valitun tutkimusmenetelmän koin soveltuvan hyvin tutkimuksen tarkoitukseen. Toteuttamalla haastattelut teemahaastatteluina antoi tutkimusmenetelmä vapautta haastateltaville. Kaikki kolme substanssiasiantuntijaa kertoivat aihealueesta laajasti omaan työnkuvaansa ja kokemukseensa

perustuen. Aihepiirit käsiteltiin kaikkien teema-alueiden kohdalla suunnitellusti vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa.

Haastattelua tutkimusmenetelmänä hyödyntäen kerätyn aineiston näen olevan opinnäytetyön laajuuden kannalta tarpeeksi kattava. Opinnäytetyötä varten toteutin kolme haastattelua, joista kertyi laajasti aihetta käsittelevää tietoa. Yhden haastattelun toteuttamatta jäämisen pitkän luvansaamisprosessin vuoksi erään poliisilaitoksen kohdalla, en voi nähdä vaikuttaneen merkittävästi tiedonsaantiin opinnäytettä varten.

Prosessina opinnäytetyön koostaminen sujui vaihe kerrallaan. Prosessi itsessään opetti vaiheiden ymmärtämisen merkityksen ja osaksi myös sen, että on paljon asioita mitä on pohdittava jo ennen tutkimuksen aloittamista ja sen aikana. Prosessi eteni luvussa 5 avatun mukaisesti. Koen, että koko prosessin perusteella lopputuloksena valmiiksi saatu opinnäytetyö on kattava ja tavoitteet saavuttanut.

8.2 Jatkotoimenpiteet – jatkotutkimukset ja ideat uusiin tutkimuksiin

Opinnäytetyö herätti ideoita mahdollisen jatkotutkimuksen suorittamiseksi aiheesta myöhemmin. Samankaltaista jatkotutkimusta ei voida nähdä tarpeellisena ainakaan lähivuosina, sillä tutkimustuloksen perusteella tilanne nähtiin kotitekoisten pommien kohdalla pysyvän samana kotitekoisten pommien yleisyydessä Suomessa ja Pohjoismaissa. Sama tilanne oli tutkimustuloksen mukaan kotitekoisten pommien kohdistamisessa poliisitoimintaa vastaan vahingoittamistarkoituksessa.

Tutkimustulosten ja johtopäätösten yhteydessä mainittujen vaikuttavien tekijöiden, esimerkiksi yhteiskunnan muuttuessa, jatkotutkimus voitaisiin suorittaa aiheesta. Jatkotutkimus voisi tuolloin painottua koskemaan jotakin yksittäistä tässä tutkimuksessa esitettyä teemaa. Jatkotutkimuksessa tiettyyn teemaan voitaisiin hakea kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla tilastollista näkökulmaa muutoksesta tai suorittaa uusi kvalitatiivinen tutkimus haastattelututkimuksena.

Uusien opinnäytetöiden aiheiksi tästä aihepiiristä voidaan esittää tutkimuksia usealta osa-alueelta. Yleisesti räjähteisiin liittyviä opinnäytetöitä on vähän. Räjähteet ovat kuitenkin laaja kenttä, joka mahdollistaa niiden tarkastelun, esimerkiksi aineiden ja niiden pitoisuuksien tai räjähteiden rakentamisen tasolla. Psykologiseen näkökulmaan tähtäävä opinnäytetyö voisi käsitellä aihealuetta räjähteitä rakentavan henkilön ominaisuuksien kautta sekä selittämään motiiveja pommien tai räjähteiden valmistamiseen.

Opinnäytetyön tekemisen kautta nostaisin uusiksi opinnäytetyön aiheiksi yleisellä tasolla: räjähteitä rakentavien henkilöiden motiivien tarkastelun, tutkimuksen lähtöaineasetuksen vaikutuksesta

räjähdeaineiden saantiin, sekä lainsäädännön tarkastelun yksityishenkilönä tehdystä räjähdeterikoksesta tai varomattomasta käsittelystä. Poliisiammattikorkeakoulussa suoritettavan opinnäytetyön aiheeksi ehdottaisin tilastollista tutkimusta kotitekoisten räjähteiden määrästä vuositason ja tutkimusta, millaisten poliisitehtävien yhteydessä kotitekoisia räjähteitä Suomessa tavataan. Nämä ehdotetut opinnäytetyöaiheet ovat kuitenkin vain osa siitä, millaisia tutkimuksia voidaan aihealueeseen liittyen toteuttaa.

8.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida eri menetelmiä. Tutkimuksien luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat vaikka kaikissa tutkimuksissa pyritään välttämään virheiden syntymistä. Luotettavuuden arviointi on välttämätöntä kaikissa tutkimuksissa tämän vuoksi. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Opinnäytetyön luotettavuuden arvioinnissa korostuu järjestelmällisyys ja johdonmukaisuus työskentelyssä läpi opinnäytetyö prosessin. Luotettavuuteen vaikuttavine tekijöinä on huomattava oma toiminta ja työskentelyn aikana toteutettava arviointi valintojen joukon, johdonmukaisuuden ja tarkoituksenmukaisuudessa suhteessa kohteeseen ja tavoitteisiin. (Vilka 2021, 185–186.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan yleensä reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta eli kykyä antaa relevantteja ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validiteetti taas tarkoittaa tutkimuksen pätevyyttä eli tutkimuksen kykyä mitata mittarilla tai tutkimusmenetelmällä sitä, mitä on tarkoitus mitata. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–233.)

Laadullisen tutkimuksen arvioinnissa voidaan käyttää perinteistä reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä mutta niiden sopivuus tutkimuksen arviointiin vaihtelee. Osa tutkijoista on luonut uusia arvioimisen apuvälineitä, toiset taas ovat kehittäneet perinteiset termit laadulliseen tutkimukseen sisällöltään sopiviksi. Määrällisen tutkimuksen pätevyyden ja luotettavuuden arviointia ei kuitenkaan voida samalla tavalla laadullisessa tutkimuksessa, jossa on suoritettava arvioinnissa kriittistä ajattelua kokonaisvaltaisesti. Arvioitaessa luotettavuutta reliabiliteettia suuremmassa huomiossa voidaan laadullisessa tutkimuksessa nähdä olevan validiteetin eli pätevyyden, mitä voidaan ymmärtää laadullisen tutkimuksen uskottavuuden ja vakuuttavuuden arvioimisena. (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2009–2012, 24–27)

Kriittisellä ja arvioivalla asenteella voidaan laadullisen tutkimuksen uskottavuutta ja vakuuttavuutta parantaa. Tällöin kokonaisvaltaista kriittistä arviointia on suoritettava koko tutkimusprosessin läpi. Myös reflektio käsitteenä liittyy tällöin tutkimuksen arviointiin. Reflektointi eli heijastaminen liittyy oman toiminnan arviointiin kriittisessä tarkoituksessa esimerkiksi eri valintojen tekemisen suhteen tutkimusprosessin aikana. Tutkimusta arvioitaessa on kuitenkin myös huomioitava tutkimus, että se on tutkijan tekemää tietyissä puitteissa ja toinen tutkija voi tehdä samanlaisista paloista eri

näköisen tuotoksen. Tutkimustuloksista voidaan tehdä johtopäätöksiä, mutta ne ovat aina sidoksissa muun muassa aikaan, paikkaan ja tutkijaan. (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2009–2012, 27–28)

Koen omasta mielestäni opinnäytetyön täyttävän luotettavuuden arvioinnin. Opinnäytetyössä saavutettiin saturaatio, eli samojen asioiden toistuvuus haastatteluiden edetessä. Haastateltavien samankaltainen näkemys kotitekoisista pommeista tutkittavien teemojen alla oli suurelta osin yhtenevä, eikä haastattelu tai analysointivaiheessa löydetty merkittäviä eroavaisuuksia haastateltavien kertoman välillä.

Heikoimpina lähteinä voitiin tutkimuksen luotettavuuden kannalta pitää uutisoinnista kertovia lähteitä. Uutisoinnin luotettavuutta kuitenkin pyrittiin varmistamaan useista uutislähteistä tietoa tarkastamalla. Esille nostettiin myös vain niitä seikkoja, joita esiintyi usean uutisen kohdalla.

Opinnäytettä laatiessani suoritin jatkuvasti kriittistä tarkastelua sekä prosessin vaiheisiin, että itseäni kohtaan. Prosessin vaiheissa tarkasteltiin valintoja alusta saakka mm. haastateltavien valinnan kannalta, haastatteluiden tallentamisen sekä käsittelyn suhteen. Oma reflektointi ja kriittinen tarkastelu nousi esille varsinkin haastatteluvaiheissa ja analysoinnissa. Eri näkökulmien tarkastelussa oli pystyttävä näkemään aiheen tarkastelu kokonaisvaltaisena ja objektiivisesti.

Tutkimus toistettaessa voidaan sen nähdä tuottavan saman tai samankaltaisen tuloksen tämän opinnäytetyön tuloksen kanssa. Tutkimus perustuu pitkälti tietynä ajankohtana, niin asiantuntijoiden kokemukseen, kuin tutkijan aineistoista ja haastattelutilanteista tekemiin päätelmiin. Kohdassa 7.1 ehdotetun jatkotutkimuksen tuloksen myöhemmässä vaiheessa voidaan nähdä olevan eri ilmiöön vaikuttavien tekijöiden muuttuessa sekä ajankohdan vuoksi. Näihin vaikuttavia tekijöitä käsiteltiin tarkemmin opinnäytetyön tulosten ja johtopäätösten yhteydessä kappaleiden 6 ja 7 yhteydessä.

8.4 Tutkimustyön reflektointi tutkijan oppimiseen

Opinnäytetyöprosessi yllätti laajuudellaan, haastavuudellaan ja mielenkiitoisuudellaan. Prosessin monivaiheisuus tutkimussuunnitelman tekemisestä ja tietopohjan hankkimisesta, tutkimusluvan saamiseen, haastatteluihin ja niiden purkamiseen, sekä analysointiin meni aikaa yhteensä noin yhdeksän kuukautta kokonaisuudessaan. Aktiivista työskentelyä ei ollut jokapäiväisesti muun koulutyön, työharjoittelun ja vapaa-ajan ohella. Opinnäytetyöprosessina kuitenkin eteni ja sen eri vaiheissa syntyi erilaisia huomioita työskentelystä sen haastattavuudesta ja monipuolisuudesta, mikä herätti mielenkiintoa yhä enemmän aihetta kohtaan.

Haastavana opinnäytetyössä näin materiaalin kertyessä aiheen laajuuden ja kohtuullisena pitämisen. Tutkimusprosessin edetessä tietoa tutkittavasta aiheesta kertyi paljon. Tiedon käsittely vei aikaa ja kokonaiskuvaa oli välillä vaikeaa hahmottaa. Koen, että aihetta olisi voinut rajata vielä tutkimusprosessin laajuuden supistamiseksi. Tällöin toisaalta ei välttämättä olisi saatu näin kattavaa yleisen tason käsittely aiheesta luotua.

Alussa teoreettisen viitekehyksen luominen oli haastavaa aikaisempien tutkimusten puuttumisen valossa, sekä aiheeseen täysin liittyvän kirjallisuuden puuttumisen vuoksi. Asian ollessa myös itseleni uusi vaati se paljon työtä, jotta ymmärtää merkityksiä ja räjähteisiin liittyvää laajaa kenttää.

Opiskellessa aihetta mielenkiinto kuitenkin lisääntyi. Oman mielenkiinnon lisääntyminen aihetta kohtaan vaati ajoittain kriittistä ajattelua eri vaiheissa opinnäytetyötä. Kriittistä otetta jouduttiin pitämään yllä prosessin edetessä, jotta tutkimustuloksen luotettavuutta voitiin parantaa. Mielenkiinto oli myös osittain ”pidettävä kurissa”, jottei aihe lähde paisumaan liian laajaksi.

Tutkimusprosessista rikkaan teki useat haastattelut. Haastateltavien innostus asiaa kohtaan ja halu edistää opinnäytetyötä innosti opinnäytetyön laatimisessa. Olisin toivonut osittain, että tutkimusta varten olisi suoritettu vielä useampia haastatteluja, koska jokainen haastattelu opetti aiheesta uutta, vahvasti näkökulmia, sekä toi jotain lisää opinnäytetyötä varten. Aiheen ymmärtäminen konkretisoitui myös paremmin haastatteluiden myötä ja toi yhdenmukaista kuvaa tarkasteltavasta ilmiöstä.

Kokonaisuudessaan näen koko opinnäytetyö prosessin onnistuneena. Opinnäytetyöstä tuli toisaalta ns. tekijänsä näköinen, mutta kokonaisuudessaan kattava ja tavoitteet saavuttanut. Tutkimuksen toivotaan myös luovan pohjaa ja ideoita uusille opinnäytteille tulevaisuudessa ja antavan ideoita näiden toteutukseen.

LÄHTEET

Björklund, Andreas 2020: Antalet sprängddåd ökar kraftigt i Sverige. SVT Nyheter 28.01.2020. Luettavissa: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/antalet-sprangdad-okar-kraftigt-i-sverige>. Luettu 5.4.2021.

Espoon Mäkkylän räjähdysen esitutkinta valmistui: kun poliisi raotti asunnon ovea, ilotulitteista rakennettu pommi laukesi. Yle Uutiset 1.8.2020. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11475942>. Luettu 06.04.2021.

Eurooppa neuvosto 2019: Eu:lta tiukemmat säännöt räjähteiden lähtöaineiden myynnille ja käytölle. Lehdistötiedote 14.2.2019. Luettavissa: <https://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2019/02/14/eu-to-reinforce-controls-on-access-to-explosive-precursors/>. Luettu 02.07.2021.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EU) 2019/1148. Euroopan unionin virallinen lehti 11.7.2019. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1148&from=FI>. Luettu 02.07.2021.

Euroopan parlamentti 2019: Terrorismi: tiukemmat EU-säännöt kotitekoisia pommeja vastaan. Luettavissa: <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/security/20190222STO28408/terrorismi-tiukemmat-eu-saannot-kotitekoisia-pommeja-vastaan>. Luettu 02.07.2021.

Lyman, Michael D. 2011: Criminal Investigation: the art and the science. 6. painos. Prentice Hall, Inc.

Hanhinen Hanna & Haukka, Inka 2020: Espoossa räjähdys poliisioperaation yhteydessä, asunnosta löytyi yksi kuollut, kaksi poliisia loukkaantui. YLE Uutiset. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11367904>. Luettu 6.4.2021.

HaVM 27/2020 vp. Hallintovaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

HE 235/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

HE 94/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi

HE 17/2001 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevien rikoslain säännösten uudistamiseksi ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme Helena 1991: Teemahaastattelu. 5.painos. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme Helena 2004: Tutkimus haastattelu- Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. Helsinki. Kustannusyhdistö Tammi.

Hundra spängdåd i år-”Väldigt allvarligt”. Aftonbladet 1.11.2019. Luettavissa: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/qLxvVL/hundra-sprangdad-i-ar--valdigt-allvarligt>. Luettu 5.4.2021.

Kananen, Jorma 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytteen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karnaranta, Arto 2019: Valvonta- ja hälytystoiminnan selvityshanke- Selvityshankkeen loppuraportti. Poliisihallitus. Luettavissa: <https://docplayer.fi/170174626-Valvonta-ja-halytystoiminnan-tila.html> . Luettu 17.09.2021.

Kirsi, Katri 2021: Poliisi epäilee 23-vuotiasta miestä useista tuhopoltoista ja poliisien murhan yrityksestä Nurmijärvellä: Vei pommin poliisiauton viereen. YLE Uutiset 4.2.2021. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11768486>. Luettu 6.4.2021.

Poliisi: Lähtöainelupa. Luettavissa: <https://poliisi.fi/lahtoainelupa> . Luettu 01.09.2021.

Polisen: Sprängningar och sjuktningar- polisens arbete- Statistik antal sprängningar 2018–2021. Luettavissa: <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/sprangningar-och-skjutningar/>. Luettu 5.4.2021.

Rinne, Tapani 1995: Poliisitaktiikasta. Turku. Painosalama Oy.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna & Kuula, Arja & Rissanen Riitta & Karvinen Ikali 2009–2012: Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMotV- Kvalitatiivisten menetelmien verkko-

oppikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Luettavissa: <https://courses.helsinki.fi/sites/default/files/course-material/4453723/kvalitatiivisten%20menetelmien%20verkko-oppikirja.pdf>. Luettu 7.9.2021.

Mies vei pommin poliisiauton viereen Nurmijärvellä – syyttäjän mukaan tarkoitus oli tappaa kaksi poliisia. YLE Uutiset 14.4.2021. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11883882>. Luettu 7.9.2021

Thurman, James T. 2017: Third Edition Practical Bomb Scene Investigation. Boca Raton New York. CRC Press.

Tuomi, Jouni 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusitalo, Hannu 1991: Tiede, tutkimus ja tutkielma. Porvoo. WSOY.

Valli, Raine 2018: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5. painos. Keuruu. PS-Kustannus.

Valtioneuvosto 2021: Laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä voimaan 1.2.2021. Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/laki-rajahahteiden-lahtoineiden-markkinoille-saattamisesta-ja-kaytosta-voimaan-1.2.2021>. Luettu 02.07.2021.

Vilka, Hanna 2021: Näin onnistut opinnäytetyössä- Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä. PS-kustannus.

LIITTEET: TEEMAHAASTATTELURUNKO

Opinnäytetyö- Kotitekoiset pommit ja niiden kohdistaminen poliisia vastaan vahingoittamistarkoituksessa

Haastattelurunko teemoittain

1. Kotitekoisten pommien ilmenevyys Suomessa:

- Ilmenevyys/yleisyys asiantuntijan poliisipiirin alueella
- Ilmenevyys/yleisyys koko Suomen laajuudella
- Ilmiön tila ennen vuotta 2021
- Ilmiön tila vuonna 2021
- Vaikutteet, joista ilmiö on syntynyt
- Kotitekoisten pommien tuleminen poliisin tietoon
- Mahdolliset syyt yleistymiseen
- Ilmiön tilanteen muutos tulevaisuutta ajatellen
- Nähdäänkö lisääntyvänä ”trendinä” tulevaisuudessa?

(Hyödynnetään myös uutisointia aiheesta lisäämään keskustelua, mikäli koetaan vastaukset suppeiksi)

2. Suomen tilanne kotitekoisten pommien ilmenevyydessä verrattuna muihin pohjoismaihin

- Asiantuntijoiden tieto ja kokemukset kotitekoisista pommeista yleisesti ilmiönä Pohjoismaissa.
- Ruotsin tilanne, siellä ilmiöön vaikuttavat tekijät ja ilmiön yleisyys
- Ilmiöiden leviäminen Pohjoismaissa
- Pohjoismaista Suomeen vaikutteiden siirtyminen ilmiöön liittyen

- Arvio tilanteiden kehittymisestä Pohjoismaissa kotitekoisiin pommeihin liittyen

2. Kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisin toimintaan vahingoittamistarkoituksessa.

- Haastattelun alkuun esitetään uutisoinnista selvitetty Espoon Mäkkylän tapahtumat ja Nurmijärven tapahtumat suullisesti ja mahdollisesti tulostettuja artikkeleita näyttämällä.

→ Lyhyt keskustelu yleisellä tasolla tapahtumista

- Kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisia vastaan ilmiönä ja yleisyys Suomessa

- Onko tapauksia, jossa asennetaan kotitekoisia pommeja poliisin vahingoittamistarkoituksessa ollut Suomessa aikaisemmin?

→ Mahdollinen uusi ilmiö?

- Kotitekoisten pommien lisääntyminen poliisin työnkuvassa (työturvallisuus)

- Kotitekoisten pommien kohdistaminen poliisin toimintaan vahingoittamistarkoituksessa tulevaisuudessa

- Ilmiön erityispiirteet

- Ilmiön kehittyminen

- Ilmiöön vaikuttavat tekijät